

ԼՐԵՆԵԼԵՆ
Palmolive
 ՇԱԲԱՅԱԲԵՐ
 ԵՐԿՐԱՆԻ ՔԱՐԱՅԻՆՆԵ
 38րդ ՏԱՐԻ
 1908
 30 ՄԱՆԵՍ ԹԻՒ 21
 ՄԱՍԿՈՒՆԻ ՏՈՐԵՆ
 Մ ՄԱՍԿՈՒՆԵԱՆ ՈՐԴԻ
 ԻԶՄԻՐ
 MADE IN AUSTRIA

Բ. ԵՌԱՄՄԵԱՅ

Կը հրատարակուի յաջորդ թիւով

Հատր 5 Հրոշ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մ. ՊԱՐՍԵՄԵԱՆ	Գրական Քրոնիկ	481
Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ	Համի Սէր	488
Պ. ՎՐԴ. ՍԱՐԱՃԵԱՆ	Պ. Ժամհարեանցի նուէրը	492
Ս. ԶԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ •	Նամակ առ Խմբագր.	495
Յ. ԱԼՓԻԱՐ	Շոգւնոց	497
ՄԱՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ	Բնական Մասունքներ	500
Շ. ԷՕՔՍԻԻԶԵԱՆ	Աշխարհ	512
	Էրաւագ	503
	Բ. Եռամսեայ	504

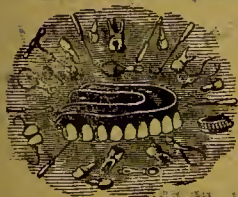
Գ. ԵՌԱՄՄԵԱՅ

Կ'խնդրուի մեր կանոնաւոր. պատուա-
կալ եւ պատասխան աշխատակիցներէն
իրենց յօդուածներն հասցնել Խմբագրոշ-
քեան Գ. Եռամսեայի համար մինչեւ
Յուլիս 15/28:

ԽՄԲԱԳՐ. ԱԶԴ

Թերեւս աւելորդ չպիտի ըլլայ յայտնել մեր Մեծ. Գործա-
կալներուն եւ բաժանորդներուն, թէ Եռամսեայի Բ. թիւը
պիտի ստանան անեն անոնք, որոնք գոցած են իրենց առկաի
հաշիւները:

سابا حنا مخباط - بيروت
 اكبر مستودع اسنان و كاراتشك و اوائل اسنان
 و كبل اشهر معامل و با و اميركا. اسس سنة ١٨٦٣
 ديش و ديش جدي مخصوص الات و اسنك ديسوسى

SABAS J. MOHBAT

BEYROUTH (Syrie)

Grand Depot de Dents & Caoutchoucs

FONDE EN 1863

The first & the largest Depot in the Levant

ՍԱԳԱՍ Ժ ՄՈՒԴԱԴ

Պ Է Բ Ո Ւ Թ

Մեծ Մթերանոց ակումներու և բաւաւորներու

Հիմնուած 1863 ին

Ամենէ առաջնակարգ և մեծ մթերանոցը Արեւելքի մէջ

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ա. Մամուլի բաժանորդագրութիւնը բացարձակապէս կիւնիւի է: Երբէք
 կիւնտրուածեան չպիտի լռենուին՝ առանց բաժանորդագրի ներկայման՝ եղած գիմում-
 ները: Բաժնեգիրն կրնան զրկուիլ Մանտաբոսով, փ. զրով և կամ Թղթատան բո-
 լով 20 հատ 1 զրուշնոց բոլը 20 զրուշի կարգով: Թերթէր վերատանջալ
 փափաքող պէտք է որ վճարեն անոնց գինը: Հասցէի փոփոխութեան պարագային
 անհրաժեշտ է երկու զրուշ զրկիլ: Ձեռատարակուած յոգուածք ետ չեն տրուի:
 Եւ առանց բացառութեան անպատասխանի կ'մնայ այս առթիւ խնդրուած ո եւ է
 բացատրութիւն: Կ'ընդունուին նաեւ ծանուցումներ չափաւոր գիններով:

Ա. Մամուլի բաժանորդագրութիւնն է:

ՁԱԲԱԹԱԹԵՐԹ	ՁԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԵՎ ԵՌԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
ՏԱՐԵԿԱՆ 50Դ. 12Ց.	ՏԱՐԵԿԱՆ 65 Դ. 15 Ց.	ՏԱՐԵԿԱՆ 25Դ. 6Ց.
ՎԵՑԱՄՍ. 25Դ. 6Ց.	ՎԵՑԱՄՍ. 35 Դ. 8 Ց.	ՎԵՑԱՄՍ.
ՄԷՆ ՄԻ ԹԻԻ Դ. 1		ՄԷՆ ՄԻ ԹԻԻ 7 Դ.

Ա. Մամուլ ձեռքէ կ'ծախուի Պօլիս և կեդրոնատեղին ու միակ գործակալն է
 Մեծ, ԱՐԻՍ ԷՅ ՖԻՆԱՆՍԵԱՆ Պապ - Ալի. Ճիհալ Օղլու փողոց ք. 20, Կր
 գտնուի նաեւ ինչպէս Բերաի նոյնպէս և բոլոր լրագրագնացներու և ծխախոտ
 երկու մօտ հատը 40 փաթա:

Ուղղակի բաժանորդագրուիլ փափաքողը պէտք է դիմեն խմբագրութեան:
 Հասցէ՝

م. ماموريان مخدومي - امير

• آر ولبان مامول غزتهسى صاحب امتياز ومدير مسئولی

M. Mamourian Filo - Smyrne

ՆԱՄԵՑԻՔ 2 Ե Ր Մ Ո Ր Թ Ը

Սոյ արժեք մեզ արդէն մարդոց համար տեսակ տեսակ անդամա- ների հիւանդութիւններ կան որոնց համբերել պէտք է, սակայն ինչո՞ւ համար էգեղնայի, Կուրմ (գիտուն եւ ղեմքին վրայ գոյացող վերեր, լուքիա) եւ զանազան պալարներուն պատ- նառած սաստիկ ցաւերով տա- ռապիք, քանի որ գիւրաւ պիտի կրնամ այս ցաւերէն ազատիլ, գոր- ծածելով Նորվեկիոյ ձկան զուտ իւղը եւ կիրի ու սոսայի հիբոծու- ֆիրը պարունակող

ԷՄԻԼՍԻՕՆ Սքօթը

որ արիւննիդ կը մաքրէ եւ կը գո- րացնէ, մորթերնիդ պէպէտքերուն մորթին նման փափուկ եւ վարդա- գոյն կը դարձնէ:

Միտէ պահանջեցե՛ք այս դեղը սոյն «Զկնորսը» մարայով որ էմիլսիօն Սքօթին յատուկ է:

ԿԸ ԾԱԽՌԻՒ ԲՈՒՈՐ ԴԵՂԱՐԱՆՆԵՐԸ
ԵՒ ԲՈՒՈՐ ԴԵՂԻ ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ

Ռ. ՈՐԲԵՐԵԱՆ ՃԻՊՈՒԴԻ

իր բարեկամներուն պատիւ ունի ծանուցանել թէ 1 Յունիս. 1908էն սկսելով հիմնած է առեւտրական տուն մը, որ յանձնակատարու թեամբ, ներածուածով եւ արտածու- ժով պիտի զբաղի:

Մասնատրապէս ուշադրութիւն կը հրաւիրէ Մօքայի եւ Հարարի աշնուադոյն սուրճերու վրայ, որոնցմէ պատրաստ է 3 եւ 5 քիլոնոց պարկերով հայթայթել ածան զի ներով:

Հասցէն

R. VORPERIAV — DJIBOUTI
(Côte Française des Somalis)

ՈՒԷՍԹԵՐՆ

“WESTERN”

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԵՐԼԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1851 Ի.Ն.

Այս անգլիական կարեւոր ընկե- ութիւնը կապահովէ ընդդէմ հրե- ղեհի եւ ծովային վտանգներու:

Իզմիրի ընդհանուր զործակալը արտօնուած է յանուն ընկերութեան ապահովագրեր կնքելու եւ ամեն ար- դարացի պահանջումներուն հաճու- ցում առաւ փութանակի եւ մեծ առատաձեւութեամբ:

Ընդհ. Գործակալ Իզմիրի
Եւ Ալլոընի Կոնսակալութեան

“ THE GRESHAM ”

“ ԿՐԷՇԱՄ ”

ԿԵԱՆՔԻ ԱՆՎԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ԼՈՆՏՈՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1848 թ. Ն.

Գոյ/ Ընկերութեան	Ա. Ո.	9014,532
Տարեկան հասոյթ	» »	1,438,659
Վճարուած գումարներ	» »	20,474,666

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵԼԻ ԼՈՆՏՈՆ

Ընկերութեան Ապահովագրական բնոյհանուր կանոններու մէջ ժա-
նաւանդ 24-րդ. յօդուածը խիստ ուշադրաւ բլլալով Կ'ներկայեցեք, ու
բով « Ընկերութիւնը կ'ընդունի Օսմանեան դատարաններու վճիռներն
» եւ Լ տարբերութեանց առջիկ:

Ա-եւ ընդ-ընդ տեղեկութեանց համար բիւլլ ընդհանուր գործակալներուն

ՇԱՐԼ ՈՒԷԻԹՈԼ եւ Ընդ

C. WHITTAL & CO

ՆՈՐԹ-ՅԷՐՆ

(NORTHERN)

ՀՐԴԵՆԻ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆՎԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ի զմիւրի Գործակալութիւն Քառաստուած 1864 թ. Ն յեր

Դրամագլուխ Ընկերութեան	Լ. Ս.	3,000,000
Տարեկան հասոյթ	» »	1,600,000
Պահեստի գումար	» »	6,673,000

Ընկերութիւնն նպատաւար պայմաններով կապահովադրէ անշարժ
կաշտածներ, գործարաններ, ամեն տեսակ ապրանքներ եւն. եւն. :

Տեղեկութեանց համար դիմել առ

ՃԷՅՄՍ ՀԱԹԳԷՆՍՈՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԽՈՐԾԱԿԱՆ ԿԻՉԱԿԵՐ ԵՒ ՓՈԹՐ ԱՍԻՈՑ

Ֆրանկլան քաղ, Բարսաւ Սթուրգուսեկեր

ESTABLISHED 1782

PHOENIX ASSURANCE COMPANY L^D OF LONDON

Դրամադրուի և պահեստի գրամ Ա. Ո. 4,500,000

Տարեկան հասոյթ Ա. Ո. 1,500,000

«Ֆէնիքս» 122 տարեկէ ի վեր հիմնուած սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւն մ'է և ցարդ հասուցած է առաւել քան 27,000,000 Ա. Ո. ֆնտուց համար:

«Ֆէնիքս» կ'ապահովարէ հրդեհի վէճ շէնք, կարասիք և ապրանք յոյժ նպաստաւոր պայմաններով, Գիմիլ տո

Լիադոր Ընդհ. Գործակալ Իզմիրի և Գաւառաց
F. BLACKLER

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

BRANCHE MARITIME

ETABLI A LONDRES EN 1720

Ծովային Ապահովագրական Ընկերութիւն

Խիստ նպաստաւոր պայմաններով:

Մասնաւոր պայմանագրութեամբ մը ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ նոս ևրակի արկածներ, 10 օրուան պայմանաժամով մը սփերանոցներ (Docks) մէջ ինչպէս յԱնգլիա նոյնպէս և զլիաւոր տօքերու մէջ, ինչպէս Եւրոպայի, Համբուրգի, Համպուրի ևն. ևն.:

Իզմիրի Ներկայացուցիչ
F. BLACKLE

Գրական Վայելք

ՄԻԱՄԻՏԻ ՄԸ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

Չ Ի Փ Թ Է - Ս Ա Ր Ա Փ Ի

Խիստ հետաքրքրաշարժ ու գուշադրական այդ սիրովէպո որ ժամանակին այնքան ընդունելութիւն գտաւ ու գնահատուեցաւ ընթերցողներու սահմանափակ շրջանակի մը մէջ, այս անգամ գիրքի ձեռք հրապարակելով է, աւելի գիրաւատալելի ու ժողովրդական ըլլալու համար: Ընտիր տպագրութիւն: Գեղարուեստական կողմը: Էջ 280 վին 7 դրշ.:

Կեդրոնառանգի Օրնիկ և Ընկ. Պօլիս Շիրին խան Թ. 7: Կը գտնուի ամեն գրալահառի քով և «Ա. Մամուլ»ի Գրատունը:

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՍՏԵՓԱՆ ԻՓԼԻՔՃԵԱՆ ՖՐԱՆԿԱՑ ԹԱՂ

Պատիւ ունինք ծանուցանել մեր Յարգոյ Յաճախորդաց թէ վերջին նորաձեւութեանց՝ ամենաընտիր տեսակները եկած են. նոյնպէս ստացած ենք ֆլանելթներ Viyella ֆանելաներ, Dentsի ձեռնոցներ, Wolseyվ ֆանելա շապիկ և combinaisonներ, անգլիական հովանոցներ Dentelels և բազմանթրքիի հարուստ տեսակներ, նաև կանանց Manteauxներ ածուկ և վերջին գիւնեքով:

ԾԱՆ. ԱՄէն ԵՐԿՈՒՇԱՅԹԻ ՕՐԵՐԸ ԿԸ ԾԱԿՈՒԻՆ ԿՏՈՐ-ՈՒՄՆՔՆԵՐ:

BANQUE D'ORIENT ՊԱՆՔ ՏՕՐԻԱՍ

Հաստատուած Յունաստանի Ալգ. և Տըչանտի Ալգ. գրտմատան կողմէ

Դրամադրութի ամբողջութեամբ գրտած ֆրանք 10,000,000

Կեդրոնաւանդի ԱՔՆՔ

Մասնաճիւղ Կ. Պոլիս, Իզմիր, Սելանիկ, Ալեքսանդրիա, և Դահիթ Գործակալութիւն ի Համալորկ

Պանք տ'Օրիան գրտմատանի ամէն տեսակ գործադրութիւններ կ'ընէ, ինչպիսի՝ դանձում և զեղջում Առեւտրական թղթերու, Հեռագրական վեր ճարմունք, առուծախ փոխգրեթու և գրաձեւերու, Աշխարհի գլխաւոր քաղաքներու վրայ կտտայ վարկերու բացման գրեր, առուծախ ամենէ տեսակէ արժթուղթերու, բացում ընթացիկ հաշիւներու, գրաւ արժեթուղթերու և ապրանքներու վրայ են. ևն:

Ա Ի Ա Ն Գ Ն Ե Ր

Պանք ՏՕՐիան կ'ընդունի գրամի Աւանդներ Հետեւեալ սակերով

1 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	3 ամսուան աւանդի մը հասար
2 $\frac{0}{0}$	6 " " " "
3 $\frac{0}{0}$	1 տարւան " " "
3 $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$	2 " " " "
4 $\frac{0}{0}$	3 " " " "

Բարեկործական հաստատութիւններու աւանդներն վերեւի սակերէն $\frac{1}{2}$ $\frac{0}{0}$ առաւելութիւն մը կ'ընդունին:

Ի տես վճարելի աւանդներուն համար՝ միակ անձի մը կողմէ և 100 Օում. ոսկիէ ոչ աւելի, Պանք տ'Օրիան տարեկան $2 \frac{1}{2}$ տոկոս մը կը յատկացնէ:

Պանք տ'Օրիան հաստարակութեան արամադրութեան տակ գրած է, աննշան վարձքի մը փոխարէն իր հաստատութեան մէջ գտնուած գրամարկներն, հոն գրամ և արժեւոր առարկաներ պահելու համար:

لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ
وَمَا يَتَّبِعُ الْأَمْرُ إِلَّا حُكْمًا
وَحُكْمًا مُّشْتَرِكًا
أَنْعَمَ بِكَ اللَّهُ يَا نَجْمَان

ՀԻՔԷՔԷԻ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
ԻԶՄԻՐԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՅԱԿՈՒԲ ՊՈՍԹԱՆՃԵԱՆ

ՀԻՔԷՔԷԻ ԿԱՅՍ. ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ Հանրաժանութ և Համբաւած
արտադրութիւններն կ'զտնաին այժմ Իզմիրի մասնաճիւղին մէջ, նոյն
խակ եւրոպական նմանօր նախկ տեսակներ գերազանցող,

ՄԵՏԱՔՈՒ ՇՐՋԱԶԳԵՍՏՅՈՒՆԵՐ

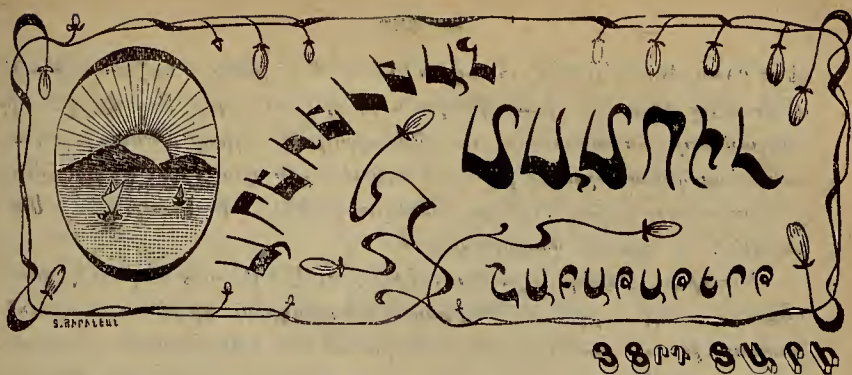
ՊԼՈՒԶԻ ՀԱՄԱՐ ՏԵՍԱԿ ՏԵՍ Կ ՄԵՏԱՔՈՒՆՈՅ ԿԵՐՊԱԿՆԵՐ

ԳԼՈՒԽԻ ՄԵՏԱՔՈՒՆՈՅ ՍԱԼՓԱՆԵՐ, ՄԵՏԱՔՈՒՆՈՅ ԹԱՇԿԻՆ ԿՆԵՐ

ԳԱԶՄԻՐՆԵՐ, ԶՈՒՀԱՆԵՐ, ԳՈՐԳԵՐ,

ՍԷՏՃՈՏԷՆԵՐ ԵՂՆ. ԵՂՆ.

Կ'արժէ տալէ անցնել ինչ որ իրապէս գրասիւ է՝ սակայն ո'չ սոսա

20 ՄԱՅԻՍ 1908

ԹԻԻ 21

ԳՐԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

«ԱՆԻԾՈՒԱԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂՇՆԵՐԸ»

Բօլ Վէրլէնի այս գիրքը կը պարունակէ վեց գրական գեմքեր, — Գոռպիէն, Ռէմպօ, Տիկին Տէպօստ-Վալմօր, Վիլիէ տը Լիլ-Ատան, Սթէֆան Մալումէ Էսինքր, Բօվրը Լէլիան անունով։ Ասոնք իր բանաստեղծական կուսքերն են, իր եսին խանդավառութիւնովը մշուշումը։

«Անիծումը բանաստեղծները»... Այս երկու բառերուն մէջ կ'ամփոփուի Վէրլէնեան անուրաք հեղնութեան աննախընթաց դառնութիւնը։ Բանաստեղծներ, որոնք անիծումը են հանրութիւնէն, Աստուծոմէն, իրենց երկակայութիւնէն, իրենց փառասիրական ծրգատմներէն, բանաստեղծներ որոնք չեն հասկցուած պէտքեղած կերպով, իրենց ամենէն նորին մասնալատկութիւններովը և թերութիւններովը կ'գիմանկարուին Բօլ Վէրլէնի այս քննական գործին մէջ։

Հասարակութիւնէն հասկցուելու համար անպատճառ աւարակ բաներ գրելու ստիպուած չէ հաշակի տէր գրողը։ Բանաստեղծութիւնը՝ բանաստեղծութեան համար՝ վարդապետութիւն մըն է, որով աշխարհիկ բանաստեղծը կամ intimiste արուեստագէտը իր անձնականութեան փառարանութիւնը կը քննարկէ քերթումններու տարտամ ու քիչ մը միմաքող երաժշտութիւնովը։

Վէրլէնի ներկայացուցած վեց գրական գեմքերն ալ գրեթէ այս սկզբունքով չարժած են։ Անոնք երբեք տանջութիւն չունին մտաւարական անոնդանոտներու տնարեկիչ վոնմակին հետ, որ չհասկըցուած առաջիւր nec plus ultra է, le chimborazo de l'infranchissable,

et le casse-tête chinois. Հիսուսկցուհու ժողովրդի իրենց երջանկութիւնն ու փառքը փնտռող երանելիներուն չէ որ կ'ակնարկէ Բօլ Վէլլէն. իր տիպարները անջատարար ուսումնասիրելով՝ պիտի տեսնուի թէ անոնք խորհրդապաշտներ ըլլալով մէկտեղ չեն դադրած վարկեան մը անհասկանալի ըլլալէ, դուքս հանելով ցանկէն միայն Սթէֆան Մալարմէն, որ երբեմն փակցուցած է:

Գօռպիէն, Ռէմպօ, Վալմօռ, Վիլլիէ տը Լիլ Ատան, Բօլուր Լէլիան, ամենէն աւելի ազդուած են իրարմէ: Դպրոցի մը կը հետեւին որ անձնականութեան պանծացումին նուերուած է: Intimistներու տոգոնացումը, որ կ'երկարի դեռ:

Ինծի համար ամենէն տաղանդաւոր, հաճելի, ամենէն աւելի ապրուելու սահմանուած գրագէտը ան է որ մասնաւոր գրական դպրոցի մը չհետեւի: Կատարեալ գրագէտ մը պէտք է իր մէջ կրէ դասականներու ազնուական չափականութիւնը, վիպականներուն զգայական քաղցրութիւնները, խորհրդապաշտներուն ազդու գիւտերը, իրապաշտներուն հզօր ազդուութիւնը, առանց սակայն ինքզինքին lamartinien hugolâtre, mussetique, կամ verlainien անունները տալու:

Այդ սեռերուն առաւելութիւններուն խառնուրդով սքանչելի գրականութիւն մը կը կազմուի: Որովհետեւ պէտք է ընդունիլ թէ գրական սեռերուն ո՛չ մէկը կրնայ անթերի նկատուիլ:

Գազալիս որ ժամանակակից Պառնասեաններէն կը համարուի, զգլխի խորհրդապաշտ մըն է: Ալպէր Սամէն, որ անկապաշտ դըպրոցէն ճանչցուած է, Շառ Կէռէնի, Բօլ Վէլլէնի հետ ունի վիպականութեան անուշութիւնները, առանց հիմնովին վիպական մը ըլլալու: Վերջապէս գրագէտ մը չի կրնար համարձակիլ բնելու թէ ինք բացարձակապէս այսինչ դպրոցին կը վերաբերի:

Բօլ Վէլլէնի սիրած բանաստեղծները չէին կրնար նոյնիսկ խոստովանիլ ատիկա:

Գօռպիէն գրագէտ հօր մը քարերար ազգեցութեան տակ դարգացած միտք՝ վայրագ խառնուածք մը ունի: Դեռ շատ կանուխ, կ'սկսի գիշատիչ սքլինի մը մէջ տարուբերիլ, կեանքէն յափրացած՝ գրեթէ իր երիտասարդութեան մեծ մասը՝ հաւնագի մը գոգը պառկած անցընելով, ծովերուն վրայ, նաւագի հագուստով: 1873ին իր գրական գործունէութիւնը ծայր կուտայ, այդ թուականին՝ Բարիզ գտնուելով՝ արուեստագէտներու կը միանայ, ու իր առաջին ոտանաւորները կը հրատարակէ La vie Parisienneին մէջ:

Իբրեւ բնակարան ունէր՝ կը պատմեն, սենեակ մը, միակ կարասի պարունակելով փայտէ անոուկ մը, որուն վրայ հագուած կը պառկէր Գօռպիէն: Պոհեմական կեանք մը, գրամը չէ՝ որ կը պակսէր. թափթփած էր ան. ասդին անդին, իր սենեակին մէջ ոսկինները կը շողային, ուզողը կրնար տեսնել, ինչպէս կ'ըսէ Առ. Վան Պէ-

վէր: Թոքային ընկճող հիւանդութեան մը հետեւանքով կը մեռնի Գօռպիէն, դեռ երեսուն տարեկան: Ասկից աւելի բան մը չենք գիտեր իր կեանքին վրայ: Նոյնիսկ իր դրական կեանքը ա՛յնքան ուշ գոյութիւն ունենալ սկսած է, ան ալ Բօլ Վէլլէնի ազդեցութիւնովը անշուշտ: Մնաց որ իր գործը արդէն «քնտրուած»ներու? պզտիկ դասակարգի մը ծանօթ է. հասարակութիւնը բան մը չպիտի հասկնայ Գօռպիէնէն: Les Amours Jaunesի Բ. տպագրութիւնը չէր կարծրւեր որ սու մը շահեցնել տայ հրատարակիչներուն: Մէկ քանի տարիներ վերջը հազիւ գրական նոր սերունդ մը զբաղեցաւ անոր տարօրինակ զգայութիւններովը, և այդ տահն սկսաւ աղմուկը, թէև պէտք է խոստովանիլ որ Վէլլէնի հետաքրքրամոլ նկարագիրը կըրնար ա՛յնքան մեծ համեմատութիւններ տալ Գօռպիէնի ունեցած կամ չունեցած տաղանդին:

Melange adultère de tout . . .
De l'énergie et pas de force . . .
Du cœur, du cœur! de l'âme, non—
Des amis, pas un compagnon,
De l'idée et pas une idée,
De l'amour et pas une aimée,
La paresse et pas le repos . . .

Ահաւասի՛կ իր խառնուածքը, կեանքը և բանաստեղծական տաղանդը, եթէ կ'ուզէք:

Ռէմպօ, այդ արու աղիճը, ինչպէս ըսած են անպամ մը, Գօռպիէնէն աւելի տաղանդ ունի, և այդ վեց դէմքերուն մէջէն ամենէն կանխահաճ էր Վէլլէնի գրիչը որ Ռէմպօին փառաքանութեանը սահմանուած է, չափազանցութիւններու չէ գացած: Հրէշային տղայ մըն է Ռէմպօն, ամէն կերպով. իր վրայ կը միացնէ մարդկային աւմէնէն աղտոտ թերութիւնները, ինչպէս նաեւ գրական կարողութեան մը յայտնի վերընծիւղումը: Իր երիտասարդութիւնը փոթորկալից է: Գօլէճի իր գաղտնիքը աւարտելով Բարիզ կ'երթայ, յետոյ նորէն ուրիշ տեղ մը, և այս թափառկոտ շրջանին կ'ուշադրէ դէզ մը ոսանաւորներու որոնք ամիսփուած են Buffetին, Le Dormeur du Valին, Ma Bohèmeին մէջ: Փաթէռն Պէրիշօն խղճմտօրէն կենսագրութիւնը ըրած է Ռէմպօին, և թուած է այն անքուն, անօթի, առանց զբաղի գիշերները զորս անցուցած է Բօլ Վէլլէնի սպազայ տրու կէսը, փողոցներուն վրայ:

Բաղաքէ քաղաք, երկիրէ երկիր թափառայած կեանք մը, Բարիզի մէջ քանի մը տարիներ շարունակաբար ապրելէ ետքը:

Վէլլէն, «Անիծուած բանաստեղծները»ին մէջ ամենէն աւելի երկարօրէն գրած է Ռէմպօի վրայ, անեքթոսներով, իրական կեանքէ առնուած դրուագներով ընդելուզելով իր ուսումնասիրութիւնը: Անոր Sonnet des Voyellesը Արվէնի ձայնեակին պէս անմահացած է:

Արևելեան արևներու սիրահար իր երեանկայութիւնը մեծապէս ազդեալած է Պոտրէսէն . հակակնոյնական գաղտնիքներու և յիմարա կանգաւանցանքներումէջ ինքզինքը կը չարչարէ Ռէմպօ . իր քերթ ուսածները Պոտրէսի հնդկական հոգիին դրոշմը կը կրեն յայտնի կերպով . չա՛տ ետքէն ան Վէնլէնի ազդեցութիւնն ալ կը կրէ . ազդեցութիւն ըսի, բայց չեմ կրնար Ռէմպօի տաղանդին արժէքը չեզոքացնել այդ բառով . կոնխսահաս տաղանդով մը սկսած է բնաստեղծութիւն ընել . երբ իր տաղին ոտանաւորները կը զրկէ Բարիզ մէկ քանի բարեկամներու, ապա ետեւէ յայտնութիւն մը կ'ըլլայ իր գրելու կարողութիւնը . Գոօ, Թէոտոր տը Պանվիլ, Վէնլէն կը քաջալիւնեն զինքը : Վիգթօր Հիւկօ իսկ կը բացադննչէ . c'est Shakespeare enfant . Տասնութ տարեկանին Le Bateau ivre-ը կը դրէ, և քսանին Illuminations-ը, արծաթ բանաստեղծութիւններու խառնուրդ մը : Une saison en Enfer-ը Ռէմպօի հոգեկան վերլուծումն է . անոր մէջ կը պատկերանայ ան՝ իր բովանդակ միակութեանը մէջ . անհաւատ, կասկածոտ, սկէպտիկ, ալքոլամոլ, ցաւատանջ : Կ'ըսէի թէ Ռէմպօ իր վրայ կը միացնէ մարդկային ամէնէն ազտոտ թերութիւնները :

Գոօ՝ Ռէմպօն կ'ընդունէր միշտ . չհասկցուի թէ իր միւս բարեկամներուն քով ինչ սեռի պատկանած է . օր մը Ռէմպօ՝ Գոօի սեղանին վրայ դէզ մը թուղթեր կը տեսնէ . անոնք կը պարունակէին ա՛յն քերթուածները որ Coffret de Santal-ը պիտի կազմէին : Կամայ կամայ Ռէմպօ բրցուց քանի մը էջեր : Շարլ Գոօ՝ անշուշտ չի հասկցաւ այս գողութիւնը մինչև այն օրը՝ երբ ուղեց վերջապէս Տիկին Թրէսի յանձնել՝ տպելու համար . անկիւնը դիզուած թուղթերուն մէջ կը պակսէին ճիշտ ա՛յն էջերը, ուր Գոօի ոտանաւորները կային : Այն օրէն խզուեցաւ բարեկամութիւնսին : Կիւսթավ Գոնի այս պատմութիւնը[*] չեմ կարծեր որ յերկրանք մը եղած ըլլայ :

«J'ai avalé une fameuse gorgée de poison», կը գրէ տեղ մը : Ահաւասիկ Ռէմպօին ներքին կեանքը :

Տիկին Տէպօստ Վալմօն՝ փափուկ ու սխրալի բանաստեղծ մըն է . կին գրողներէն շատերուն անսուսափելի թերութիւնները իրն ալ են, բայց ասոնց հետ մէկտեղ գրաւիչ, միամիտօրէն կանացի, երգող ըլլալէ չդադրիր իր բանաստեղծութիւնը : Այս ձայնին մէջ կը տաղերգէ յուզումներու մեծութիւնը, անհաւատարեւի երջանկութիւններու սարսուռը : Բօլ Վէրլէն չա՛տ աղէկ կը հասկնայ Վալմօնի հոգեկան վիճակը, և անոր շնորհալի դիմաստուերը կը գծէ, իր յափըշտակութեանը խառնելով տեսակ մը առնակոյն խանդաղատանք, որ տկարութիւն մը կը դառնայ ճշմարիտ քննադատին քով : Գոպպիէնի և Վէնլէնի շատ կը նմանի ան, հռետորութենէ խուսափող, անկեղծ պշտասիրութիւնով ծեծեղուն և գրեթէ միշտ մաքուր արուեստի մը

[*] Symbolistes et Décadents par Gustave Kahn . p. 20.

մտահոգութենէն սարսափահարս Վիլիէ տը Լիլ Ատան՝ Ֆլուպէրի, Հօֆմանի և Բօի ազգեցեութիւնով մեծցած բանաստեղծ մըն է: Հեգնող, մեծաբան, վեռկ, զմայլելի ինքնատպութիւնով օժտուած անհատականութիւն մը: Արձակագիր մըն է աւելի, քան ոտանաւոր գրող մը: Բայց արձակ մը որ բանաստեղծական երաժշտութիւնով մը կը թրթռայ: Ժամանակակից պոռնոստիան մը՝ արդիապաշտութեան ամենէն լաւագոյն յատկութիւններովը օժտած: Իր հեգնութիւնը կոշտ է, չ'իսկաջներ. իր հեգնութիւնը փրիստփայական մեկնակէտէ մը կը բղխի: Bonhomme և Eve future, Axel'ն հեռ, իր ամենէն յաջող գործերը պիտի նկատուին. ճակատադրուպէս միւս բանաստեղծներուն վերջաւորութիւնը կ'ունենայ. իր այնքան գեղեցիկ խոստումներով յղի կեանքը՝ դեռ չա՛տ երիտասարդ՝ կը դադրի գոյութիւն ունենալէ: Սալոնի գրագէտ մը մնաց մինչև վերջը հասկցուած, գնահատուած: «Nous qui faisons des vers émus très froidement» կը գրէ ան:

Ազնուական գրագէտներու դասակարգին կը պատկանի Վիլիէ տը Լիլ Ատան:

Սթէֆան Մալարմէ գուրս հանելու է այս ցանկէն, կ'ըսէի քրոնիկիս սկիզբը, որովհետեւ անիկա կը տարբերի միւսներէն բոլորովին: Եւ եթէ Բօլ Վէռլէն անոր պատկերն ալ կը գծէ իր գիրքին մէջ, պատճառը պարզ է. նախ որ Վեռլէնին պէս Պոնտուսեան վերարկուն իր ուսերէն վար ձգած է, յետոյ ընթերցող հասարակութիւնը և գրական շրջանակները երկուքին անունն ալ միասին կուտային: Ասոնք վերջապէս կրնային լուրջ պատճառներ նկատուիլ, Սթէֆան Մալարմէի գործերն ալ «Անիծուած բանաստեղծներ»ու արտադրութիւններուն հետ խառնելու համար:

Քիչ հասկցուած է, որովհետեւ հասկցուիլ չէ ուզած ընաւ. սրամիտ քրոնիկագիրներու ծիծաղի նիւթ հայթայթած է շատ անգամ և գտնուած են չարածճի խմբագիրներ ալ, որոնք Մալարմէի ոտանաւորները իբրեւ հանելուկ առաջարկած են իրենց ընթերցողներուն: Մէկ քանի ուրիշ գրողներ ռամկայնել ուզեցին անոր բանաստեղծութիւնները, բայց անօգուտ: Ինքն ալ արդէն մեծ բան մը չէ հասկցած իր գրածէն, ինչպէս բոլոր միւս խորհրդապաշտ կոշուած երանելիները, և այդ անհասկնալիութիւնը արդէն կը բաւէ ինքզինքնին հանձնը նկատել տալու համար: Վեռլէնի յիշատակած բանաստեղծութիւնները ոչ նուազ պարզ են, և «Անիծուած բանաստեղծներ»-ի հեղինակը շատ չէ յաջողած Սթէֆան Մալարմէին ներկայացնելուն մէջ: Հիացումը ընդարմացուցած անդգայացուցած է զինքը:

Այս, սա ազատ ոտանաւորը: Այս ձեւին ոգին չեմ բմբռնած: Պարզ սպէս ոտանաւոր գրելու տաղանդ չունինալ ըսել է. պատուութեան մը՝ յանգերուն աղքատութիւնը և չափերուն անունկութիւնը ծածկելու համար: Ամենէն տղայական, ամենէն անիմաւտ, յղու-

ցումն է խորհրդապաշտներու մեծ և հանճարեղ իմացականութեան՝ Ազատ ուսմանաւորին մասին ունեցած Սիւլլի Բրիւտտի ասելութիւնը անպատմելի է։ Կը բռնէր յը նետէր ա՛յն թերթը որուն մէջ պատահու- մով ազատ ուսմանաւորի մը վրայ իյնար իր սուր ու անուշ սկնարկը։ Յանգը, զոր ce bijou d'un sou կ'անուանէ Վէռլէն, և որուն Պառնաս- եանները Kolimor անուէր կուտան, պէ՛տք է գոյութիւն ունենայ բա- նաստեղծութեան մը ներդաշնակ չափականութիւնը և նուազարմու- կանութիւնը չխանգարելու համար։

Սթէֆան Մալարմէին տկարութիւնն է անհասկնալի ըլլալը։

«Pour qu'une œuvre soit importante, c'est-à-dire inexplicable...» կ'ըսէ Ռէմի աը Կուսման իր գիմակներու Բ. գերքին մէջ։ Անբացատրե- շին՝ կարեւոր կ'ըլլայ եղեր միայն։ Ուրեմն ի՞նչ է բանաստեղծու- թեան նպատակը, ի՞նչ բռնի կը ծառայէ սիրտը ազնուացնելու եւ հոգիները բարձրացնելու արուեստը։

Շառլ Գոս ըսած է. «Mallarmé est un Baudelaire cassé en mor- ceaux, qui n'a jamais pu ce recoller»։ Խորհրդապաշտութեան ծայ- րայեղութիւններով իր տաղանդը փճացուց. բայց ո՛րքան իմաստակ են սա խորհրդապաշտները։ Կիւսթավ Փան, հրէական ծագումով այդ գրողը որ նպաստած է խորհրդապաշտութեան ծաւալումին, ծի- ծաղելի յայտարարութիւն մը ըրած է. «Ամէն աղուոր քերթուած խորհրդանշան մըն է. Ռասինի ողբերգութիւններէն մէկը, կիրքի խաղերու ուսումնասիրութիւն մը ըլլալով, կրնայ խորհրդանշանական նկատուիլ. բայց գէշ քերթուածներ կան, քերթուածի գէշ սեուեր, որոնք խորհրդանշանական չեն»։ Զաւեշտական չէ՞ք գտներ այս խոստովանութիւնը, աղուոր բանաստեղծութիւն մը՝ symbolique է, միացածները ո՛չ symbolique. և ամէն խորհրդանշանական բա- նաստեղծութիւն՝ աղուոր ըլլալու է առանց բացառութեան։

Հիանալի է այս գիւտը չիտակը։ Բօլ Վէռլէն ինքզինքը կը նկա- րէ, Շէքսպիրի տիպարներէն մէկուն՝ Բօվուը Լէլիանի անունովը։ Անառակ լարերու վրայ յածող մատներուն յայրաա երգը ա՛յնքան անկուցիչ է, որքան Աստուծոյ ուղղած աղօթքը, սարձանքի երկըր- պագութիւնը։ Վէռլէն կը ներկայանայ իւր և անուշ բանաստեղծ մը. գգուանքին մէջ կրօնք մը հիմնող միսթիքական մըն է, որ ընկերա- յին բարձր զգացումներով ալ օժտուած է միեւնոյն ատեն. իր ձայնը գորրոզ չէ Հիւկօինին նման, ո՛չ ալ յղկուած, կրթուած՝ Պօլլէ- ոխին պէս։ Դիւալին գէմքին տակ կը պահէ ամենէն կանացի իմա- ցականութիւնը, հակառակ կիներուն բանաստեղծը չկարենալ ըլա- լուն։ Հիւսնդ մարմինին մէջ թաքնուած սիրտը ցաւագին զեղում- ներ ունի։ Զիդերու ինքնայատուկ բանաստեղծ մըն է ինքը, ու այս բոլոր երգերուն մէջ կ'զգացունին անոր ցաւերը, սրտագեղումնե- րը, հրայրքը, ցանկութիւնները և վերջապէս իր փիլիսոփայու- թիւնը։

Il pleut dans mon cœur
Comme il pleut sur la ville,
Quelle est cette langueur
Qui pénètre mon cœur?

Il pleure sans raison
Dans ce cœur qui s'écœure.
Quoi! nulle trahison?
Le deuil est sans raison.

C'est bien la pire peine
De ne savoir pourquoi,
Sans amour et sans haine,
Mon cœur a tant de peine.

Այս ինքնատանջ յուսահատութիւնն է որ կ'երկարի իր գործերուն մէկ ծայրէն միւսը . «Անիծուած բանաստեղծներ»ու շարքը դեռ կըրնար երկարիլ, բայց Բօլ Վէռլէն ուզած է իր իսկ արտադրութիւններուն վերլուծումներովը վերջացնել զայն: Սթէֆան Մալլարմէն միշտ գուրա հանելով չարքէն, միւս հինգ բանաստեղծներուն մէջ եթէ ո'չ նմանութիւն մը գտնէ բառական զգալի հեռաւոր կապ մը կը տեսնուի, որ միեւնոյն ժապաւէնին հանգուցովը իրարու կը միացնէ զիրենք:

Այս անիծուած դժբաղդ բանաստեղծներուն սրտաբեկ հոգիներուն վը, մերթ անկազմ, տղայական տղաղականներովը, դժոխային անորու կելի կանչերովը կը կազմուի անհուն համանուագ մը, որ տարօրինակ ըլլալով մէկտեղ, մարդուն երեւակայութիւնը կը ցնոյէ ուժգնօրէն: Արդէն շատ դժուար է զիրենք անհատաբար քննադատել: Ինչպէս Թէոֆիլ Կոթիէ գրած է մէկ քանի ուրիշ բանաստեղծներու համար 1867ին, իր Յարմասկան Բանաստեղծութեան Յառաջդիմութիւններուն վրայ ըրած սեղեկագրութեանը մէջ, «չառ դժուար է յատկանշելը եղանակն ու տիրաւորը այդ երկտառարգ գրագէտներուն, որոնց ինքնատպութիւնը դեռ էէ ձերբազատուած առաջին տնտուգութիւններէն: Մէկ քանին Լը գօնիթ աը Լիլի անզգած պարզութիւնը իրացնել կ'ուզեն, ուրիշներ՝ Պանվիլի ներդաշնակ ճոխութիւնը, մէկ քանիներ Պօլլէրի դժնգակ կեդրոնաւորումը, ուրիշներ Հիւկօի վերջին ձեւին բարբարիկ միծութիւնը, բնականաբար ամէնքն ալ այդ փոխ առնուած նօթերուն միացնելով իրենց առանձնայատուկ շեշտը:»

Բանաստեղծ մը ուսումնասիրելը աւելի դժուար է, քան արծակազիր ֆը վերլուծելը: Արձակագիրներէն չա'տ քիչիր ապրած են իրենց գործերուն մէջ, մինչդեռ բանաստեղծները, իրենց ամենէն անշան պարբերութեան, ոտանաւորի ամենէն պզտիկ տունին մէջ կը պարփակեն իրենց հոգեկան բոլոր զգայութիւններուն ամբողջական տպաւորութիւնը:

ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՀԱՄԱՐ ԱԼՔ (*)

Տասներկու տարի կայ, շարաթ գիշեր մը հայրս իր սովորութեան հակառակ ուշ էր մնացեր տուն դառնալու, մի քանի օր յետոյ միայն իմացանք որ այն իրիկունը բարեսիրական ձեռնարկի մը վրայ խորհրդակցելու համար ձեր կողմէ առաջնորդարան հրաւիրուած էր. հայրս երբէք չէր մերժեր ձեր հրաւերը, առանց ու եւ պաշտօն ունենալու՝ ձեզ մօտ կը սիրէր իր պարապոյ ժամերը շահագործել ունկնդրելով եկեղեցւոյ ակամաւոր հեղինակութեան մը հոգեւշունչ բարբառին:

— Տէր լուսաւորեսցէ հոգին... .

— Հօրս յապաղումը տակաւ սկսած էր մեծ հոգ պատճառել ինձի. դրացիներուն գիմնցի տեղեկութիւն առնելու համար, որոնք տեսնելով անհանգստութիւնս սովորական խօսքերով ուղեցին հանդարտեցնել զիս, ընդհակառակը ես գծուարու կը զսպէի ինքզինքս, մինչև այսօր չեմ կրնար բացատրել իմ այն ժամերու սև մտածումները, որոնք իբրեւ չար երազի մէջ կը պատկերացնէին իմ երեւակալութեան առջև հօրս վրայ փորձուած մէկ աղէտալի պատահարը:

Ժամերը կ'անցնէին, դրացիները սկսան հետզհետէ հետաքրքրուելով իրարու հետ վափաւ, ուղեցի փողոց նետուել, բարեկամներու տունները գնալ, սակայն դրացիները կ'արգիլէին. անոնցմէ շատեր արգէն մեկնած էին ու թողեցինք ուն մէջ մտաւանջութիւնը ընդհանուր հանգամանք մը կ'ստանար. ես լուռ էի և կ'ամհնայի լալու, վառնդի որքան ալ դեռ նոր աւարտած էի դպրոցական շրջանս, բայց իբրեւ հօրս դրամատան մէկ պաշտօնեան՝ առնական հըպարտութեամբ կը սիգայի և կ'զգուշանայի տկարակողմ սիրտ մը ցուցնել, ես իմ մանկութենէ ջղոտ էի, սիրտի դպող կայծ մը բաւական էր իմ ամբողջը վառելու, բայց շնորհիւ կամքիս՝ որով կը հպարտանամ ընդհանրապէս ապականեալ հասարակութեան մը հանդէպ, ես միշտ կրցայի սանձել իմ ամենէ բռնն ու բոցավառ զգացումները:

Մեր սպաւաւորը արդէն քսցած էր հայրս փնտռելու. հօրաքոյրս, որմէ դուրս մայր անունով կին մը չէի ճանչցած, սիրտ կուտար ինձի բռնազբօսիկ խնդումով, որմէ դիւրին էր հասկնալ նոյնպէս և իր յուզումը:

Կէս գիշերին թողեցինք ու միջև շփոթութիւնն աւելցաւ ու բոլորն ահաբեկ կուգային մեզ մօտ խռնիլ. մեր դրամատան երկու պաշտօնեաներ չնչսպառու հասան, հայրս կը փնտռէին, և երբ տեսան անոր բացակայութիւնը, չուշացան իմացնել թէ հակառակ եղած բոլոր ջանքերուն՝ հրդեհը լափած էր ամեն բան:

(*) Տե՛ս Թիւ 20, էջ 465:

« — Ի՞նչ հրդեհ, հարցուցի :

« — Չլսեցի՞ք, պարոն Արմէն :

« — Ո՛ր, ըսէ՛ք անմիջապէս :

« — Դրամատուռը այրեցաւ :

Այս նոր աղէտը փոխանակ զիս ահաբեկելու՝ հօրս յապաղման հետեանքով իմ իռնովեալ սիրտիս համար միտիթարական մը եղաւ . կարծեցի թէ նա հրդեհին մօտ խռնող բազմութեան մէջ չէր կրցեր երևիլ մեր պաշտօնեաներուն . սակայն բուն աղէտը նոյն ըոպէին սկսաւ իր չարաչուք ու մահաբեր հանգամանքով ծանրանալ մեր բուրին վրայ :

Խուլ ձայն մը կը շրջէր բազմութեան մէջ :

— Ահա կը բերին... :

Ծանր պատգարակ մը կը բերէին մեր տունը, որու տակէն արեան չիթեր կը կաթէին :

Մեքենաբար բացի վարագոյրը և հայրս տեսայ :

Տեսայ իմ կեանքի հեղինակը կուրծքին ձախ կողմէն դաշուհուած ու պատգարակին աղաւտ անկողնին վրայ տարածուն և անշունչ :

Վէրքը խոշոր էր ու խոր, զոր բամպակով գոցած էին վիրաբոյժները, բայց արեւնը միշտ կը հոսէր :

Ես քար կտրեցայ և հօրաքոյրս նուազած ինկաւ :

Բաւ չգտայ արտասանելու հօրս հասցէին, նա մեռել մ'էր ակնախակ, ես արձան մ'էի ակնայեւ . երբոր ծնայ ես աշխարհ՝ նա բիւր խնկով կը խայտար . իսկ իմ ժլատ աչերէ երկու կաթիլ արտասուք դուրս չէին գար վճարելու համար հօրս մահուան իրաւունքը :

Ես գրեթէ չէի տեսներ անոր կերպարանը, նա կ'ամպոտէր իմ մոլար երևակայութեան հանդէպ, ես այդ ամպին մէջ կը վնասէի մարդասպանին ուրուականը, ես այդ վայրկեանին ուխտեցի փոխառնակ լալիսն աչերով հօրս թողած սուգը ողբալու՝ ոճրագործին արեւնով անոր արեան անդորրագիրն ստորագրել, ես այդ ըոպէին ուրացայ ներման վարդապետութիւնը... :

Ի տես իմ քարացման և հօրաքեւ մարելուն, «կ'ապրի, պիտի ապրի», գոչեցին ներկայ բժիշկները, որոնցմէ մին արդէն կը քննէր դոհին կուրծքը :

Այն ժամանակ ես սթափեցայ, հայրս անկողին փոխադրուած էր ու բոտ մը արտասանած, զոր ես չլսեցի, յետոյ ինձ ըսին թէ իմ անունն էր այդ բառը :

Մօտեցայ անկողնին, նա շարժում մը ըրաւ զիս գրկելու և անշարժ մնաց . ես իր գլուխն իմ թեւերով բոլորեցի և սկսայ իմ չուրթերով լափել իր տկար շունչը . կիսով բայ էին նուազուն կոպերը, ուզեց խօսիլ ու չկրցաւ ձայնել :

— Հայրիկ, ո՞վ է քեզ վարնողը... ըսէ՛, շնորհ... կողկողացի :

Նա կը հեար միայն, իր հատած շունչը բառ մը, անուն մը կը յօրինէր անշուշտ, բայց մեզի չէ արուած հոգիներու լեզուն խօսիլ, լսիլ, հասկնալ, զգալ . . . :

Կրկնեցի հարցումս, նա վերջին ճիգով մը արտասանեց :

«— Թուղթը . . . ,

«— Ի՞նչ թուղթ, հարցուցի ջանալով հոգիս ակռաներուս մէջ սեղմելու :

Տեսայ որ բերանը արիւնով լիք էր, բայց կրցաւ իմ հոգին լսելի ընել իր մըմունքը :

«— Թուղթը . . . առ . . . :

Եւ հոգին աւանդեց :

— Լսա՞ծ էիք, Սրբազան, այս պատմութիւնը :

Առաջնորդը իր արեան ընթացքը կողգէր կասեցնել երեսին գոյնը չփոխելու և իր անտարբեր երևոյթը պահելու համար :

Տէր Մնակ անստուգութեան մէջ կը տատանէր, ու երկու խօսակիցներուն ամենէ աննշան շարժումներն անգամ իր որոնիչ ու թափանցող նայուածքէն չվրիպեցնելու համար աշխարհը մոռցած կը թուէր :

— Լսա՞ծ էիք այս պատմութիւնը :

Կրկնեց Պարմանեան, և առաջնորդն իբրև թէ սթափելով պատասխանեց :

— Մի՛ յուզուիք, սիրելի, միշտ ըսած եմ ու կը կրկնեմ թէ Աստուած իր անխմանալի իմաստութեամբ ժամ առաջ կը սիրէ ընտրեալներն իր մօտ կոչել :

— Պարզ է պատմութիւնը, այնպէս չէ, Սրբազան, դրամատան հրդեհը և հօրս սպանութիւնը մէկ ժամի մէջ կը գործադրուէին, զուգադիպութիւն՝ որու նմաններ ստէպ կը պատահին, այնպէս չէ՝ . բայց բան մը՝ որ այնպէս կամ այնպէս չէ, հոգեվարին արտասանած մէկ ամբողջ ու մէկ երրորդ մաս բառերն են, որ կը պահեն եղեռնին բոլոր գաղտնիքը . . . ըսէ՛ք, Սրբազան. այնպէս չէ՝ . բայց վերջապէս ըսէ՛ք, Սրբազան, չնորհ, ձեր լռութիւնը մահ կուտայ հոգւոյս . . . ձեր լռութիւնը երկրորդ անգամ և աւելի ահաւոր տեսիլով մը կը պարզէ հօրս հոգեվարքը . . . :

— Ի՞նչ կ'ուզէիք որ ըսեմ, որդեակ, գաղտնիքի մը մասին, զոր տարիներով չէք կիցած լուսաբանել :

— Հօրս արտասանած վերջին բառերուն բացատրութիւնը խընդրեցէք Հոգին Սուրբէն, ու վստահ եմ որ նա ձեզ միայն պիտի լուսաւորէ . . . :

— Ըսիք թէ ներման վարդապետութիւնը ուրացաք և ասիկա մեր կրօնին դէմ ըմբոստ վերաբերում մ'է ինքնին, ուստի եթէ պայծառ բացատրութիւն մը փնտռէինք հոգեվարքի մէջ արտասանուած զառանցական բառերուն՝ ձեր ուրացման անուղղակի նուիրագործումը

պիտի ըլլար այս հետադատութիւնը, որ մեր կոչման զեղծումը կը կը տրամադրէ...։ Ուստի, պարոն Արմէն, աշխատեցէք մոռնալ անցեալը, միտքարուեցէք հաւատալով թէ ողորմած հոգին արքայութեան մէջ է այժմ, ուսկէ ձեզ յորդոր կը կարգայ ներելու։

— Եթէ արքայութիւնը արդարեւ երբեքն է՝ հայրս հոն առաջին տեղն ունի անշուշտ, և եթէ դժոխքը մեղաւորներուն բաժինն է՝ ինչո՞ւ համար ոճրագործն ուշանայ հոն գնալու։

— Այդ գատաստանը Աստուծոյ կը վերաբերի, մարդ արտօնուած չէ երկնային արդարութիւնը քննադատելու։ Թողէ՛ք ձեր իրաւունքը այդ արդարութեան ու պիտի տեսնէք թէ ինչպէ՞ս կը պատժուին մեղաւորները։

— Վատա՞հ էք, Սրբազան։

— Հարցեցէք աւագերէց Տէր հօր եթէ ես կը սխալիմ երբէք մեր վարդապետութեան ու դատմանքին մէջ։

— Եւ դուք, Տէր հայր, կը վկայէ՞ք այս ճշմարտութեան։

— Անտարակոյս, պատասխանեց քահանայն վատհուծեամբ, պայմանաւ որ դուք չարունակէիք ոճրագործը մերկացնել և յետոյ թողուլ զանի Աստուծոյ գատաստանին, վասնզի մեր պարտականութիւնն է միշտ քարոզել հաւատացեալներուն վտարել իրենց մէջէն վրէժի տգեղ ոգին ու չմիջամտել երկնային կարգադրութեան...։

— Միթէ Աստուծոյ համար գաղտնիքը գոյութիւն ունի՞ հոս վաւրը, միթէ նա չտեսնե՞ր չարը, ի՞նչ հարկ զանի փնտռելու, ըսաւ առաջնորդը յանդիմանական շեշտով։

Ու Պարմանեան գոչեց։

— Պէտք է չարն յայտնուի հասարակութեան մէջ, ինչպէս բորոտ ոչխարը կ'արտաքսուի առողջ հօտէն, ինչպէս որումը կը վատեն ցորենէն, հակառակ պարագային՝ չարը սանձարձակ կը գործէ, փաւրախը կը վարակուի և հացը չուտուի։ Եւ ինչո՞ւ և կիանքը վարելու այս եղանակը, եթէ չեմ սխալի, Աստուած յանձնարարած է մարդկային գործունէութեան, եթէ այսպէս չըլլար՝ դրական օրէնքները չպիտի նուիրագործուէին Աւետարանի արտօնութեամբ...։

— Դուք, սիրելի, տակաւին չառ երիտասարդ էք այս բարձր ու խորհրդաւոր հարցերով զբաղելու համար...։

— Այսպէս ուրեմն, կ'արդահատիք իմ պարզմտութեան, իսկ ես չեմ քաշուիլ բարձրագոյն յայտարարելու թէ ձեր Աստուածաբանական հանձնարը կուրօրէն կը սխալի երբ Աստուծոյ անսահման կարողութեան ու մարդկան գործունէութեան միջև հաստատուած կոպն ու երակը կ'ուրանաք, չէք զգար մանաւանդ որ այդ ուրացումով ձեր պարտականութեան զեղծումը կը սնուի, ձեր վարած եկեղեցին կը հեռանայ մարդկային ընկերութենէն՝ Աստուծոյ մօտելու ունայն երևակայութեամբ...։

Առաջնորդը չարժում մը ըրաւ պատասխանելու և Պարմանեան արգիլեց։

(Շարունակելի)

Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Պ. ԺԱՄՅԱՐԵԱՆՑԻ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

Պոլսոյ զանազան հայաթերթերու մէջ տեսա՛լ տեսակ տեղեկու-
թիւններ, դիտողութիւններ, կարծիքներ և հետեւութիւններ հրա-
տարակուեցան և այդ այլազան տեղեկութեանց մէջէն դժուարին էր
ստուգել թէ ո՞րն է ճշմարիտը և իրականը: Շատ իրաւամբ Պատուա-
կան թերթիդ Պոլսական թղթակիցն Պ. Արդամ «Բիւզանդիոն»ի
Սաղիմական թղթակցի նպատակաւոր և անձիշդ տեղեկութեանց
վրայ յենլով, ժառանգաւորաց վարժարանի մասին իւր դիտողու-
թիւններն կ'ընէր և կերպով մը կը հրաւիրէր վարժարանի տեսուչն
բացատրութիւն տալ «Բիւզանդիոն»ի հրատարակութեան նկատմամբ:

Նախ՝ հարկ է գիտնալ որ ժառանգաւորաց վարժարանի տեսուչն
ուղղակի պատասխանատու չէ վարժարանի յետադիմութեան և ոչ
ալ անոր յառաջդիմութեան փութքը իրեն կը պատկանի, այլ պատաս-
խանատուութիւնը ընդհանրապէս Ս. Յակովբեանց Միաբանութեան և
մասնաւորապէս Տնօրէն Ժողովոյ կը վերաբերի, որուն որոշումին և
հրամանին համեմատ վարժարանի վաւերացեալ ծրագիրն կը գործա-
դրուի, ուսուցիչներ կը կոչուին ի պաշտօն և կ'արձակուին, աշա-
կերտներ կ'ընդունուին կամ կը մերժուին, ուսման ձիւղ մը կ'ա-
ւելցուի կամ կը յապաւորուի, նոյն իսկ սպասաւոր մը կը պահուի կամ
կը փոխուի, վարժարանի տեսուչն իրաւունք չունի ինքնագլուխ
ամսաթոշակի մը վրայ յաւելում ընել կամ պակսեցնել, այլ ամենայն
ինչ կը տեղեկագրուի Տնօրէն Ժողովոյ և անոր հրահանգին ու որո-
շումին համաձայն կը կատարուի ամէն գործողութիւն, նոյն իսկ հի-
ւանդ աշակերտի մը համար 75 տրամ կաթիլ առանց բժշկի որոշման,
առանց դեղագործի միջամտութեան և առանց Տնօրէն Ժողովոյ
կողմէ կարգեալ Մատակարարական Յանձնաժողովոյ հրամանին չէ
կարելի գնել, թէպէտ այս ծիծաղելի և տարօրինակ ձեւակերպութիւն-
ներն 4-5 ժամէն հազիւ կը կատարուին և այդ միջոցին հիւանդը
ռկնդէտ կ'սպասէ կաթին, սակայն այս ալ մեղադրելի չէ քանզի
Միաբանութեան լեզուն տաք կաթէն այրած ըլլալով ստիպուած է
մածունն ալ փչելով ճաշակել:

Պ. Արգամը կը տեսնէ որ Տնօրէն Ժողովը ուղղակի պատասխա-
նատու է վարժարանի մասին և նա է որ կ'պարտի սոյնպիսի լրագրու-
կան հրատարակութեանց պատասխանել, սակայն մինչ ցարք Տնօրէն
Ժողովը չհաճեցաւ պատասխան մը գրել ո՛չ «Բիւզանդիոն»ի թղթ-
թակցի բացարձակապէս սխալ և կողմնակալ լուրերուն և ո՛չ ալ ժառ.
վրժի. նախորդ հայերէնի ուսուցիչ և Կեդր. վարժարանի դրաբար
լեզուի արդի օգնական ռաւոյցի խիստ ծիծաղելի և պախարակելի եր-
կու յօդուածներուն, որ հրատարակեցան «Փունջ» չաբաթաթերթին

մէջ յիշեալ ուսուցչի ՊԱՇՏՈՆԷ ԴԱԴՐԵԼԷՆ և Պոլիս հասնելէն վերջ ՄԻԱՅՆ: Ինչպէս որ Պ. Արքամ կ'ըսէ «օգնական ուսուցիչը երուսաղէմէն դարձաւ, ժառանգաւորաց վարժարանի անկերպարան վիճակին վրայ տեղեկութիւններ հաղորդեց խմբագիրներուն, բայց ոչ ոք հաւատ ընծայեց», և յիշաւի պէտք չէր ընծայել, քանզի կը վստահացնեմ որ Պ. օգնական ուսուցիչը որքան որ ժառ. վարժ.ի մէջ պաշտօնի վրայ էր վարժարանը շատ կանոնաւոր և գոհացուցիչ վիճակ մը ունէր և պիտի ունենար, բայց երբ խեղճ ուսուցիչը իւր տաղարդին պաշտօնավարութեան պատճառաւ պաշտօնէ դադրեցաւ և այդու կորոյս հանգստաւէտ պաշտօն մը և կլորիկ ամսաթիշակ մը, այդ կորուստին հետ կորսուեցաւ նաև Պ. Ուսուցչի մօքքին մէջ ժառ. վարժարանի կանոնաւոր և գոհացուցիչ վիճակը և անկերպարան վիճակ մը ստացաւ նման Պ. Ուսուցչի անկերպարան դասախօսութեան, և այն ատեն միայն «ժառ. վարժարանի անկերպարան վիճակին վրայ տեղեկութիւններ հաղորդեց խմբագիրներուն, բայց ոչ ոք հաւատ ընծայեց», քանզի բոլոր խմբագիրներն առ հասարակ կը ճանչնային Պ. օգնական ուսուցչի նկարագիրն և անոր խօսքերու արժէքն, միայն Պ. Սիմօն Ալաճաճեան, «Փունջ» շարաթաթերթի խմբագիրն հրապարակագրութեան մէջ դեռ սկսնակ մը ըլլալուն չէր ճանչնար Պ. օգնական ուսուցչի ներքին մարդը, ուստի ամենայն սիրով հիւրընկալեց երկու յօդուածներ, որոնք Պ. օգնական ուսուցչի ներքին մարդուն արտացոլացումն էին: Այսքան խօսք բաւական է Պ. օգնական ուսուցչի մասին, իսկ գալով «Բիզանդիոն»ի Սաղիմական թղթակցին, կը բաւէ յայտնել թէ Պ. օգնական ուսուցչի արքանեակներէն է, որ տեսնելով յիշեալ ուսուցչին պաշտօնէ դադրելն և տեղէս մեկնիլն, խուլ հակառակութիւն մը սկսաւ ունենալ հանդէպ ժառ. վարժարանի տեսչին և իւր հակառակասիրտական կիրքն ցագեցնելու և իւր բարեկամ Պ. օգնական ուսուցչին պատուանելու համար սկսաւ ժառ. վարժարանի դէմ գրել, շինծու, սըխալ և սուտ լուրեր հրատարակելով, խեղճ տղայ, որքան արգաւհատելի է իւր խղճի վիճակը որ վարժարանի հասցէին սուտ ու սըխալ տեղեկութիւններ գրելով կը կարծէ Տեսչէն վրէժ լուծած ըլլալ: Կ'երևի թէ Տնօրէն ժողովն ճանչնալով «Բիզանդիոն»ի յօդուածագրին անձնական արժէքը չէ՛ գիշանած պատասխանել, բայց որովհետեւ, ինչպէս Պ. Արքամ, նոյնպէս նաև ուրիշներ «Բիզանդիոն»ի Սաղիմական թղթակցին խեղաթիւրեալ լուրերէն ազդուելով ժառ. վարժարանի մասին դաջթակղած են, ուստի աւելորդ չլինիր Պ. ժամհարեանցի նուիրատուութեան պարագաներու մասին մանրամասն տեղեկութիւն տալ լուսաբանելու համար ընթերցող հասարակութիւնը, թէ, Պ. ժամհարեանց ոչ թէ ժառ. վարժարանի ուսման մակարդակէն դժգոհ մնալով 30,000 ֆրանքի նուիրատուութիւն մը ըրած է, այլ փափոք յայտնած է որ իւր նուիրած գումարին տոկո-

սովը կամ այդ դրամով վանուց գետնին վրայ չինուելիք կաշուածին եկամուտովը երկու տարուան դառնթացք հաստատուի յօգուտ վարժարանի քառամիայ չըջանը աւարտող և եկեղեցականութեան փափաքող սարկաւազ սաներու, որք ժամհարեանց երկամիայ դառնութեան մէջ պիտի ուսանին Աստուածաբանական բարձրագոյն ճիւղերն ըստ պատրաստուելիք ծրագրին:

Եւ որպէսզի աւելի պարզուի Պ. Ժամհարեանցի նպատակն, համառօտ մը պատմեմ թէ ինչպէս Պ. Ժամհարեանց այդպիսի միտք մը յղացաւ, ինչ ձեով առաջարկեց և ինչ ձևով վանուց վարչութեան կողմէ ընդունուեցաւ:

Երբ Պարոն և Տիկին Ժամհարեանք առաջին անգամ այցելեցին Ժառ. վարժարանը և պատուաւիրուեցան Տեսչարանի մէջ, տեսուչը վարժարանի ծրագիրը հակիրճ կերպով պարզելէ վերջ, ի միջի այլոց սա խօսքերն ալ աւելցուց, «Ս. Աթոռոյ վարչութիւնը վերջին երեք տարիներու մէջ նոր ուսուցիչներ պաշտօնի կոչեց, առաջ 150 ոսկի տարեկան թոշակ կը տրուէր այժմ 350 ոսկի կը տրուի և կը յուսանք որ երբ մեր աշակերտները վարժարանի քառամիայ որոշեալ չըջանը աւարտեն, պիտի կարենան բուսականին կտրող վարդապետներ և ուսուցիչներ ըլլալ, սակայն դժբաղդաբար դեռ մեր մէջ կը պակսին համալսարանաւարտ վարդապետներ և թէպէտ Ս. Աթոռը կը փափաքի Ժառ. վարժարանէն չըջանաւարտ սաներուն աւելի բարձրագոյն հոգեւորական կրթութիւն տալ, բայց իւր ելեմուտքը չներեր և կ'սպասենք լաւագոյն ժամանակներու և մանաւանդ պարտուց բարձման, որպէսզի Ս. Աթոռը կարենայ այդ թերին ալ լրացնել»:

Որուն ի պատասխան Պ. Ժամհարեանց սա խօսքերն ըսաւ, «Աստուծով Ս. Աթոռոյ այդ փափաքն ալ կը կատարուի»: Քանի մը օրեր վերջը իմացուեցաւ որ Պ. Ժամհարեանց փափաք յայտնած է Ս. Պատրիարք հօր և Տնօրէն Ժողովոյ, 24000 ֆրանք նուիրել վանուց պայմանաւ որ այդ գումարի տեկոսովը ժառանգաւորաց չըջանաւարտ սաներէն տարին մէկ աշակերտ զրկուի արտասահման Համալսարանի մը մէջ Աստուածաբանական ճիւղը ուսանելու համար, անցողաբար ըսենք որ՝ եթէ ժառանգաւորաց վարժարանը հասարակ նախակրթարանէ մը անդին չ'անցնիր, ինչպէս Պ. Ժամհարեանց կ'առաջարկէ որ ժառանգաւորաց չըջանաւարտ մը Համալսարան զրկուի, — անշուշտ վարժարանի ծրագիրէն գաղափարուելով թէ ո և է ընթացաւարտ մը կրնայ համալսարանական դասընթացի հետեւիլ: — Սակայն Ս. Աթոռոյ վարչութիւնը զանազան պարագաներ ի նկատի առնելով և մանաւանդ փափաքելով որ փոխանակ տարեկան մէկ աշակերտի ուրիշներ ալ օգտուին, ուստի յետ խորհրդակցութեան առաջարկուեցաւ Պ. Ժամհարեանցի որ փոխանակ արտասահման աշակերտ զրկելու, Ժառ. վարժարանին մէջ երկամիայ դասընթացք

մը հաստատուի յոնուն հանգուցեալ Իսահակ Ժամհարեանցի և այդ դասընթացքը յատկացուի Ժառանգաւորաց վարժարանի այժմեան քառամեայ շրջանը աւարտող և սարկսագութեան աստիճանը ընդունող Ժառանգաւորաց հոգեւորական ըարձրագոյն կրթութեան: Սոյն առաջարկն Պ. Ժամհարեանցի կողմէ ընդունուեցաւ պայմանաւ որ Ս. Աթոռը Ժառ. վարժարանին արդի պիւտճէն սնփոփոխ պահէ, այսինքն չը պակսեցնէ և Ժամհարեանց երկամեայ դասընթացքը վարժարանէն անջատ մնայ և միեւնոյն ժամանակ Պ. Յովհաննէս Ժամհարեանց իր նուիրած 24000 Փրանքի գումարին վրայ 6000 Փրանքի յաւելում մ'ալ ըրաւ և եղաւ ընդամենը 30000 Փրանք: Ահա այս է բուն իրողութիւնը, այլևս ընթերցողին կը թողում թէ ի՞նչ անունով որակելու է «Բիւզանդիոն»ի խեղաթիւրիչ յօդուածագիրն որ սուտ ու սխալ տեղեկութիւններով, հասարակութեան միտքը կը պղտորէ: [*)

ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ՍԱՐԱՃԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տէր Խմբագիր

Պատասխանելէ առաջ այն հրաւերին, զոր Պոլսոյ Զեր Պ. Թղթաւ կիցը պատիւ ըրած էր ուղղել մեզ, Մարլեան էֆէնտիի կողմէ Մաախի խմբագիր Ննովք Արմէն էֆ.ի եղած զիմումին բնութիւնը ճշտելու լաւ համար, ներուի մեզ, միջանկեալ կերպով, անտեղի հռչակել լրագրական այն երկարատեւ պայքարը, որ ծագում առաւ Մարլեան Նուազանդէսէն անմիջապէս ետք, շատ մը հրապարակագիրներ իրարու դէմ հանելով: Այս պայքարը տեսակ մը քրոնիկ հիւանդութիւն եղաւ այլևս, որ պարբերաբար երեսն կ'ելլէ առանց իր սլըզընական սաստկութենէն բան մը կորսնցնելու և կ'զբաղեցնէ ընթերցող հասարակութիւնը: Մօտաւոր ժամանակներու մէջ չենք յիշեր Հոյ Մամուլ մէջ կարգացած ըլլալ այքան սուր հանգամանք առնող վէճ մը: Եթէ այս խնդրոյն նկատմամբ թերուդէմ կարծիք յայտնողները պաղարեամբ խորհէին, շուտով պիտի համոզուէին որ՝ Մարլեան էֆ. և թէ Սինանեան էֆ. մեր համայնքին պատիւ բերող արուեստագէտներ են, որոնք ի հարկէ յաւակնութիւն չեն կրնար ունենալ երաժշտական արւեստոր կատարելագործած ըլլալու: Իրենք մեղմէ չ'առ

[*] Գեր. յօդուածագիրն կցած էր իր յօդուածին նաեւ Ժառ. վարժարանի ուսմանց ծրագիրը, տեղի անձկութեան պատճառով և նոյնպէս նկատելով որ արդէն տպուած է այն Արեւելքի 6650 Թիւին մէջ, զանց առնելու ստիպուեցանք՝ նոյնի Թերթիս մէջ հրատարակութիւնը:

աւելի աղէկ գիտեն որ արուեստին նրբութիւնները յարատեւ աշխատութեամբ միայն կ'ստացուին և երկուքն ալ, ո՛րքան որ գիտենք, շարունակ կ'աշխատին այս նպատակաւ Այս խակբաւական է որ համակրանքով վերաբերուինք անոնց հանդէպ:

Սոյն միջանկեալ դիտողութենէն ետք, պատմենք, քանի մը խօսքով, թէ Մարլեան էֆ. ի՞նչ պարագաներու մէջ դիմում ըրած էր Մաւիսի խմբագրին:—

Պէրպէրեան վարժարանի տնօրէն Պ. էֆ. Կարապետեան բարեկամաբար հաղորդեր է Ահարոն էֆ. ի որ տակաւին իր նուագահանգէսը չտուած արդէն մտադրութիւն յայտնուեր է զինքը Մաւիսի մէջ քըննադատելու: Այս պարագան մեզ պատմելէ ետք, Մարլեան էֆ. ցաւ յայտնեց որ իր արուեստակիցներէն ոմանց ընթացքը քաջալերութիւն պիտի գտնէ խմբագրի մը կողմէ: Մենք խորհուրդ տուինք այս կէտը Մաւիսի խմբագրին ուշադրութեան յանձնել և նոյն ի վ առաջարկեցինք զինքը տանիլ ներկայացնել: Հետեապէս, Մարլեան էֆ. ո՛չ թէ ինքնարեւարար, այլ մե՛ր ստիպման վրայ էր որ ընկերացաւ մեզ մինչև Մաւիսի խմբագրատունը, ուր զինքը ներկայացուցինք Ե. Արմէն էֆ. ի և իրողութիւնը յայտնեցինք: Բնաւ աղաչանք մը չեղաւ ո՛չ մեր և ոչ Մարլեան էֆ. ի կողմէ, նպա տաւոր բան գրուելու համար: Այս ստորնութիւնը մեր նկարագրին մէջ չկայ բարեբաղդաբար և վստահ ենք որ Մարլեան էֆ. ալ երբեք պիտի չցօժարէր տղաչել որ իրեն համար գովեստ գրուի: Ենովք էֆ. ի յայտնեց որ ինք ուրիշներու թիկադրութեամբ չէ որ խմբապրած է նուագահանգէսի քօնթ-ուանտիւն, որու մէջ Մարլեան էֆ. դէմ բան մը գրուած չէ, ըսաւ, այլ միայն դիտողութիւն եղած է նոյն արուեստագէտին որդւոյն մասնակցութեանը տալիւ: Մարլեան էֆ. պատասխանելով, այնպիսի աշդարացուցիչ բացատրութիւն մը տուաւ այս մտայն որ նոյն ինքն Ենովք էֆ. խոստացաւ իր կողմէ ղատ հատուած մը գրել նոյն աղեկին համար և արդարեւ ալ գրեց:

Իրողութիւնը ա՛յս է ահաւասիկ: Կը ցաւինք որ մեր յարգելի բարեկամը տարբեր կերպով մեկնեւ է Մարլեան էֆ. դիմումը:

ՍԻՄՕՆ ԶԷՕՄԷԷՔՃԵԱՆ

Յ Ո Ղ Մ Ո Ղ

Քանի որ ալ երեսը չպիտի տեսնամ — սպասելով որ անթիւ լուսանկարչութիւնը գտնուի — կարծեմ թէ մեծ անգաղտնապահութիւն մը գործած չպիտի ըլլամ եթէ պատմեմ հոս այդ մարդուն գըլխուն եկածը, որ թէև շատ սովորական բան մըն է, բայց անոր արուած վերջաբանը կարժէ որ վեր հանուի ի միջիթարութիւն անոնց որ իրեն պէս այդ գեղարդութենէն կրնան տառապիլ կամ տառապած են :

Բարեկամս Գահիրէի մէջ բաւական լարեկեցիկ դիրք մը ունի և կարգուած է հինգ վեց տարիներէ ի վեր :

Կլնը ծանօթ ընտանիքի մը կը պատկանի, հազիւ քսանը հինգ տարու և գեղեցիկ է *comme un amour* :

Դուրսէն երեցածէն դատելով շատ երջանիկ ըլլալ կը թուին և այնպէս կը կարծես թէ որ և է սեւ ամպ չէ մթապնած երբէք իրենց ամուսնական երկինքը :

Եթէ ոչ նախանձելի բայց գոնէ համակրելի ամուլ մը ըլլալ կը թուէին և այսպէս ալ համոզուած էի երբ ասկէ երկու ամիս առաջ հանգիպեցայ իրեն արձարանի մը սնկիւնը :

Զարմանալի բան . քիչ ատենուսմ մէջ որքան փոխուեր էր խեղճ մարդը :

Կէս առ կէս նիհարցած էր և իր այտերը ամբողջովին կորսնցուցած էին իրենց երբեմնի առողջ կարմրութիւնը :

Շարաթներէ ի վեր ամիլուած չունէր, նախկին խնամքը չի կար իր հաղուեղակերպին մէջ, ինքզինքէն դժգոհ մարդու մը կերպարանքը առած էր զոր տեսնելուս պէս հասկցայ թէ անպատճառ դժբաղդութիւն մը հանգիպած էր իրեն :

Անմիջապէս մտածեցի թէ սեղանաւորական և *speculation* ի տալնապէն այդ մարդն ալ գերծ չէր կրցած մնալ :

Գահիրէի մէջ, այս պահուս մէկ օրէն միւսը կործանած այնքան մարդեր կան, որոնցմէ մէկն ալ ինքը կրնար ըլլալ :

Արդէն նախապատրաստուած էի ի՛նչ ըսելիքս գիտնալու և լեզուիս տակ մթերած էի ամեն միջիթարական բառերը որ այս պարագաներու սակ կը գործածենք մեր բարեկամներուն հանդէպ :

Իրեն մօտեցայ կամ ոչ, ձեռքս բռնեց և սկսաւ լալ, տղու մը պէս :

— Խեղճ ես Մարտիկ, կըսեմ իրեն, կեցիր նայինք ի՛նչ կըլլանք կոր, տղայ մի՛ ըլլար :

— Ախ, Աբիհար, կը հեծկտայ, առաջուսմ Մարտիկը չեմ, ալ լմնցաւ, խէրս անխճուեցաւ, խեղճիս կուգայ կոր :

— Բայց հասկցուր նայիմ, ի՞նչ պատահեցաւ քեզի. շա՞տ կոր-
անցուցիր :

— Ամէնէն թանկագին բանը որ կարելի է կորանցնել, պա-
տիւս :

— Բայց, mon cher, դո՛ւն ողջ եղիր, այսօր ո՞վ է ան որ պարտքի
տակ չէ լինիած :

Պորսայի պարտք ունենալը անպատուութիւնն չէ, ես հարիւր
հոգի կը ճանչնամ որ հազարներով ոսկի պարտք ունին իբրեւ պոր-
սայի տարբերութիւն. բայց հոգերնին անգամ չէ :

— Երանի թէ աւուր հացի կարօտ մնայի և այս բանը չի պատա-
հէր ինծի : Այսուհետեւ ինծի մեռնիլ կը մնայ :

— Ատ ի՞նչ խելք չի հասցնելիք գործ է քուկդ, պատմէ՛
տեսնեմ :

— Երգում րբէ որ մարգու բան չպիտի ըսես :

— Խենդ խօսքեր չուզեր :

— Լա՛ւ մտիկ ըրէ և տես թէ ինչ դժբաղդ մարդ մըն է քեզի
հետ խօսողը :

Ասկէ ճիշտ 11 օր առաջ, ժամը 3 ին ատենները, Շիւլլէրի առ-
ջէն անցած ասեկներս, խոշոր խոշոր սքրիսեաներ ծախողի մը կը
հանդիպիմ և տուզինա մը կը գնեմ, իրիկունը հետս տուն տանելու
համար : Զարուհին կը խենթենայ սքրիսեայի համար : Սքրիսեաները
առնելուս պէս կը մտնեմ Շիւլլէրի և շօփ մը կ'ապսպրեմ : Կառսօնին
երեք հատ սքրիսեայ բանալ կուտամ և պատուական պիրայով կը
լափրտեմ : Անկէ չիտակ կերթամ գրասենեակս :

Հազիւ ժամ մը կ'անցնի թէ ոչ, խիթ մըն է կը բռնէ, խիթ մը,
խիթ մը որուն վրայ գաղափար չունիս :

Ասոնք կըսեմ կոր որ լաւ մը խնդիրը հասկնաս :

Դիմացուելիք բան չէ, մէկ երկու նամակ հազիւ թէ կատորագրեւ
թէ ոչ, չիտակ տուն :

Կէս ճամբան մեռնէի նէ ինչ աղէկ կըլլար . . . :

Բանալիովս տանը դուռը կը բամամ թէ ոչ, բակին մէջ ի՞նչ տես-
նեմ կուզես . . . :

Զարուհին և Երուանգը, գրագիրս, փաթթուել կը պագնուին
կոր : Կնիկս մէկ շապիկով էր :

Աչքերս մթագնեցան, խելքիս պտոյտ եկաւ, քիչ մնաց կաթուա-
ծահար պիտի ըլլայի :

Պէտք եղած քաջութիւնը չունեցայ՝ երկուքը մէկահաց սպաննե-
լու : Դիւրին չէ, կը հասկնաս, և յետոյ վրաս զէնք ալ չի կար :

Ինքզինքէս ելած դուռը քաշեցի և ինկայ փողոց :

Այդ օրէն ի վեր տուն գացած չունիմ : Ըրածս թողածս չեմ գի-
տեր կոր. խենդ եմ կտրեր, պիտի մեռնիմ. ինչ ընելիքս չեմ
գիտեր կոր :

— Խեհդ ես, Մարտիկ, ինքզինքիդ եկու՛ր, կը յորդորեմ իրեն, մինակ դուն չես ես՝, քեզի պէս ինչե՛ր կան։ Եւ յետոյ, քանի որ գրեթէ ձեռքովդ բռնեցիր, ճե՛ք ըրէ կնիկդ, հիմայ ամուսնաթողութիւնը առաջուսն պէս դժուար չէ։

— Ի՞նչպէս ճե՛ք ընեմ, եղբայր, կնիկս խենդի պէս կը սիրեմ ատկէ զատ չօճուխներս . . . :

— Քանի որ ստանկ է, ամօթ չէ, գրագրիդ ճամբայ տուր։

— Իրաւունք ունիս, բայց ատանկ հաւատարիմ, ատանկ կարող գրագիր մը գտնելը դիւրին է կը կարծես. չորս տարի է քովս է քապրա քեպիլ՝ եղած եմ իրեն, ճամբայ տալը խելք չէ, ի՞նչ կըսես։

— Ի՞նչ ըսեմ եղբայր, երկու չարեաց փոքրագոյնը, կամ կնիկդ ձգէ և կամ գրագրիդ ճամբէ, երկուքէն մէկը։

— Ես ալ աս կըսեմ կոր, բայց դեռ որոշում մը չեմ կրնար կոր տալ։ Մտածելէն զուլիս կը ճաթի կոր, ամօթէս ալ գետնին տակը պիտի անցնիմ, ա՛խ, աս ի՞նչ դժբաղդութիւն է։

Պարագային յարմար քանի մը բառ հազիւ գտայ արտասանելու և քաջալերական քանի մը խօսքերէ ետքը իրարմէ բաժնուեցանք։

Ամիս մը ետքը նորէն հանդիպեցայ իրեն բօսթային մեծ դռան առջև։

— Էյ, ինչպէ՞ս եղաւ նայինք, կը հարցնեմ եղջերազարդ բարեկամիս, որոշումդ տուի՞ր։

— Այո՛ .

— Ինչպէ՞ս։

— Երգում ըրի որ այսուհետեւ նորիճեայ լսուած բանը բերանս չի գնեմ։ Եթէ այդ օրը յանկարծ տուն գացած չըլլայի . . .

— Աճէրիմ, Մարտիկ, շատ աղէկ ըրիր կըսեմ և օճիքս կազատեմ ձեռքէն։

Փիլիսոփայութիւնը մինակ Քանթերու, Օկիւսթ Քօնթերու տըրուած չէ և ոչ ալ Թոլսթոյի։

Մարտիկինն ալ փիլիսոփայութիւն մըն է որու կրնան հետեւիլ ամէն այն ամուսնացած մարդիկ որոնք մեծ իմաստունին պէս կը մտածեն թէ . . . ամէն բան ընդունայն է։

Եւ այսպէս մտածողները ընդհանրապէս երեսուն տարի աւելի կապրին։

* * *

Երէկ՝ Պուլվառին վրայ Իզմիրցի բարեկամի մը կը հանդիպիմ։

— Է՛հ, Բարիզը ի՞նչպէս կը գտնես կոր, կը հարցնէ։

— Պարզապէս չքաշալի, հարցնելդ աւելորդ է։ Ի՞նչ տարբերութիւն, հէ՞, Բարիզի և Իզմիրի միջև։

— Իրաւունք ունիս, բայց միայն բան մը կայ որ ճիշտ Իզմիրի կը նմանի։

— Ո՛րն է ըսէ, տեսնեմ :

— Իզմիր՝ պզտիկ աղաքներուն օր օր ըսես նէ կը պառկին, հոս ալ մեծ աղջիկներ կան, անոնց ալ օր օր ըսելուդ պէս անոնք ալ կը պառկին : Ասոր ի՞նչ կըսես :

— Tu es épatant, mon vieux .

* * *

Երկու օր առաջ ալ Բարիզցի երիտասարդի մը կը ներկայացնեն զիս Café de la Paixի terrassesին վրայ : Աս ալ իր կարգին կուզէ իմանալ թէ Բարիզի կիները ի՞նչ տպաւորութիւն ըրած են վրաս :

— Ըսելը աւելորդ է, կը պատասխանեմ, թէ Բարիզի կիները իրենց նմանը չունին աշխարհիս և ոչ մէկ կողմը :

— Քանի որ այդքան լաւատես էք անոնց մասին, սխալ չպիտի ըլլար ենթադրել թէ օրին մէկը Բարիզուհի մը կընտրէք ձեզի իբր կին :

— Ճանչնալով անոնց բոլոր առաւելութիւնները, ես սա համոզուած ունիմ որ, մարդս իր ծննդավայրէն աղջիկ մը առնելու է :

— Ձեր աղջիկներն ալ հոս տեղի աղջիկներուն պէս շի՛ք են անշուշտ :

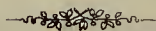
— Ոչ այդքան անշուշտ, բայց մեր աղջիկներն ալ ուրիշ աղւոր կողմեր ունին . լաւ տանիքիներ կըլլան, տանը մէջ կաշխատին, իրենց կտրերը իրենք կը կարեն և մեր աղջիկները անանկ կերակուրներ, անանկ անուշեղէններ եփել գիտեն որ չեմ կարծեր թէ Բարիզուհիները իրենց հաւասարին :

— Dans ce cas, կը պատասխանէ թեթեաքարոյ խօսակիցս

Elle aura, s'il plaît à son homme,
Une ou plusieurs progenitures,
Et calme, elle fera l'amour comme
Elle ferait des . . . confitures .

Ուրկէ՞ց ալ կը գտնեն . . . :

Յ. Ա. Լ. Փ. Ե. Բ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԱՍՈՒՆՔՆԵՐ

Այն տեղը որ ամէնէն աւելի հարուստ է անցեալի յիշատակներով՝ ընտանեկան պատկերասրահն է . տալօրինակօրէն հաճելի թէև մեղաւաղճոտ բան մը կայ, հաւաքածոն մեծ մասամբ կազմող կենդանապիւրներուն շարքը գիտելուն մէջ : Անոնք տեսակ մը պատմականը կ'ընեն ընտանիքին արժանաւորներուն, զորս կարող կ'ըլլամ ճանչնալու յարգելի տանտիրոջը օգնութեամբ որ ընտանիքին ժամանակագիրն է : Հոն կայ, զոր օրինակ, աղնուական կնոջ մը բողբոջումը զանազան պատկերներու մէջէ : Մէկը զայն կը ներկայացնէ իբր աղջիկ մը, երկար մէջքով ու գօտիով, թեկորուն մէջ կատու մը բռնած, և աչքին պո-

չովը դիտողին նայելով, կարծես թէ չէր կրնար գլուխը դարձնել : Ուրիշ պատկերի մը մէջ կը գտնենք զայն, իր գեղեցկութեանը թարմութեանը մէջ, երբ անուանի beauty մըն էր, և չափ մը անբաղդ և րիտասարդներ յուսահատեցնելու և անոնց գէշ բանաստեղծութիւն գրել տալու չափ քարսիրտ : Ուրիշի մը մէջ անկաշ ներկայացուած է իբրեւ շքեղ տիկին մը, իր հրապոյրներուն հասունութեան մէջ, ամուսնոյն պատկերին քով, կնահաճոյ գնդապետ մը, ճոխ կեղծամով ու ոսկեզր գըլխարկով, որ զուրսը սպաննուած էր. և վերջապէս, եկեղեցիին մէջ, որու սրածայր զանգակատունը պատուհանէն կ'երևայ, կը կանգնի այդ կնոջ դամբանը, ուր անոր դէմքը մարմարիոնի վրայ փորագրուած կայ, ներկայացնելով զայն իբրեւ հոթանասունով հնոց յարգելի տիկին մը :

Մէկ խումբ մը մասնաւորապէս հետաքրքրեց զիս : Գրեթէ նոյն տարիքը ունեցող չորս բոյրերէ բաղկացած էր, որոնք ծաղկած էին կարելի է դար մը առաջ, և, եթէ իրենց պատկերներէն պիտի հետեցնեմ, խիստ գեղեցիկ եղած ըլլալու էին : Կրնամ երևակայել թէ այս հին տունը ինչ զուարթութեան և ինչ վիպերգութիւններու տեսարան հանդիսացած է : Երբ այդ չորս աղջիկները իրենց հրապոյրներուն ցնծութեան մէջն էին, երբ հիանալի տեսիլներու փէս մտնէր կ'անցնէին այս տունին սրահներէն, կամ երբ թիթեկ քայլերով կը հետեւէին նուազին, զուարճութիւններու և պարերու մէջ մայրիկ պատշգոյմներուն վրայ, կամ, փափուկ ոտքերով կը կոխտէին այս մարմանդներուն թաւհայ բուսականութիւնը :

Երբ կը նայիմ շնորհալիութեան և սիրոյ այս տարածք՝ յիշատակարաններուն վրայ. երբ կը դիտեմ այս գեղեցիկ աղջիկներուն աղօտ պատկերները, և կը խորհիմ թէ անոնք երկար առէնէ ի վեր ծաղկած, իշխած, ծերացած, մեռած և գացած են, միտաին տանելով իրենց բոլոր հրապոյրները, յայթանակները, մրցումները, սիրահարները, սիրոյ և հաճոյքի բովանդակ սահմանը ուր իրենք կ'իշխէին «բոլորը մեռած, բոլորը մոռցուած, բոլորը թալուած է», չուրջի զուարթութիւններուն վրայ օխտութեան ամպի մը թեւածիլը կը տեսնեմ :

Այս առաւօտ, խոհուն, կը դիտէի այն կնոջ պատկերը որուն ամուսինը սպաննուած է զուրսը, երբ աղետը ծուլիան պատկերասրահը մտաւ, հրամանատարին թեւին վրայ ցնեւած : Կարգով շարուած պատուհաններէն եկող արեւը անոր վրայ կը շողար անցած տոները, և ամէն անգամ նոր փայլով մը կը ճառագայթէր ան կարծես, ու դարձեալ չուքի մէջ կը խորասուզուէր, մինչև որ պատկերասրահին ծայրը գտնուող դուռը վերջապէս գոցուեցաւ անոր ետեւէն : Սրտի ստատիկ ցաւ մը զգացի սա գաղափարով թէ, այս անգործ աղետը ծուլիան բաղդին մէկ խորհրդանշանն էր. դեռ քանի մը տարիներ ևս արեւ և շուքի, և այս բովանդակ կեանքը, հրապոյրը և վայելքը պիտի դադարին. և ո՛չ մէկ բան պիտի մնայ յվշեցնելու ան ուր

րուն էակը, եթէ ոչ մէկ կորուսելի պատկեր մը, արթնցնելու համար, թերեւս, ծղուած հետազօտութիւնները ապագայ ինծի պէս թափառողի մը, երբ ես և իմ մրցաւորներս ալ ապրած ըլլանք կարճ կեանքով մը և մոռցուած:

Թարգմ. ՄԱՆՆԻԿ Ռ. Յ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՎԱՇԻՆԿՅՈՆ ԸՌՎԻՆԿ

ԱԼԵՍՏԱՆԵՔ

ՀԱՅՐՈՅԻՆ

Գողճիկ անառնուան հեշիկն պահերուն կը տեսնեմ հեռուն,
Ծփանոս ծովին առագաստը յուրք որ կը փոքրիկ
Իր գեղանշոյ աշերով վէտ վէտ, դեմքով կարկառուն,
Ուր հուր հաւքոյրներ կը գրկուին միշտ հուրիին ցրդի:

Մարգարիտներու շեղակոյտիկն մեջ հաւցցող եակին
Բաբախումները տեղոտ, սարփալիւր յուրք, անեական,
Սառնոնումներով կը խանդավառին ու հոն տեղագին
Ծփանքը ծովին կը նկարագեղի հարսի մը նման:

Միկն աշեակները հաշածուելով միշտ նախշուն բիւրեղեկ,
Քոյր կապոյտիկն սակ կը սարփալառին հրաշքով աղու,
Սիրոյ մրմունջներ կը խառնուին օդին, սիւն մը յուսեղեկ
Կը քարճանայ վեր ծովին հաւքոյրը Քոյր Լուրքին տալու:

Դգումս ցե՛ն միթէ փոքրիկ, սիրունիկ, ապիսակաշող,
Ծովին ծփանքին մրմնջող վէտ վէտ աշեակներն ծառի,
Ուր կը միանան խոկաններս հին, յոյսերս շեղող,
Կարծես անոնց հետ ես ալ կը խօսիմ Անհունին Ցառի...:

Մեներգներու հետ անոնք հաւաքաբար անվերջ կը ծփան,
Ու շրջակայի աղու պատկերին մեջ կը նմանին
Յոյսի շողերուն կառ նշոյներուն, որոնք սիրական
Հոգիներուն մեջ կը ձօնուին Ցառին, Բեւիկն, Խորանին...:

ՇԱՀՆԱԶԱՐ ԷՕՐԵՍԻԴԵԱՆ

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻԻԻՆ ՀԵՏ

Լոյս կը տեսնէ

Բ. ԵՌԱՍՍԵԱՆ

144 ԷՁ

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ ՈՒՆԻՆ. —

ԵՂԻՇԷ ԵՊ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ՄՈՒՇԵՂ ԵՊ.

ԿՈՐԻԻՆ ՎՐԴ.

ՍՄԲԱՏ ՎՐԴ.

ԼՈՒՍԻ ԳԱՊԱՍՐ

ԱՆԱՅԻՍ

ԳՐԻԳՈՐ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

ՄԵՍՐՈՊ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

Ն. Հ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Գ. ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆ

Ա. ՏԻՎՐԻԿԵԱՆ

ԳՐ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

Թ. ԱԼՓԻԱՐ

ԹԼԿԱՏԻՆՑԻՆ

ԹՈՎՀ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ԱՐՏ. ՅԱՐՈՒԹԻԻՆԵԱՆ

ՏՕԳ. Մ. ՎԱՀԷ

Մ. ԱՃԷՄԵԱՆ

ԹԷՈԴԻԿ

ԶԻՖԹԷ - ՍԱՐԱՅ

ՏՕՄԻՆՕ

Ս. ԴԱԻԹԵԱՆ

Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԺԻՐԱՅՐ ՇԻՐԱԿԱՑԻ

ՄԻՀՐԱՆ ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ

Կ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ

Ամեն կողմէ եղած խնդրանքներու վրայ որոշեցինք Բ. եռամսեա-
նի գիւնն եւս ՀԻՆԳ դրուշ պահել այս անգամ:

Լ Ր Ա Ք Ա Ղ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԳՐԹԱՄԷՐ ընկերութեան մանկապարտէզի տարեկան հարցաքննութիւններն տեղի ունեցան անցեալ հինգշաբթի և ուրբաթ օրերը, իսկ Բ. և Գ. դասարաններու վկայականներու բաշխումը ևս տեղի ունեցաւ ուրբաթ առաւօտս Ս. Սահյանորդը ներկայ գտնուած է Թէ հարցաքննութեանց և Թէ վկայականներու բաշխումին:

ՎԵՐՋԻՆ պահուն ստացանք մեր Կ. Պոլսոյ մասնաւոր Թղթակցէն՝ Արզամէ յօդուած մը զոր ստիպուեցանք Թողուլ յառաջիկայ Թիւին:

ՆԱԽՈՐԴ Թիւով յիշած էինք Թէ Երուսաղէմէ տեղեկութիւններ ստացած ենք, Յարութիւն Ա. Սարկաւազ Մանավեանի և լուսարարացեալ Դաւիթ վրդ.ի ձեծի խընդրի մասին. այս առթիւ արդէն Պոլսոյ Թերթերու մէջ գրուած ըլլալով, կ'բաւականանք պարզ յիշատակութիւն մ'ընելով և միանգամայն զարմանք յայտնելով հրապարակաւ՝ Թէ ինչպէս կ'ըլլայ որ Երուսաղէմի Տնօրէն Ժողովը առանց անկողմնակալ քննութիւն մ'ընելու, կ'որոշէ վանքէն հեռացնել Յարութիւն Սարկաւազը. և եթէ Տնօրէն Խորհուրդը մասնաւոր պատճառներ ունէր այս կերպով վարուելու, ինչո՞ւ համար Մանկունի Սրբազանն, որ այդ պահուն Երուսաղէմ կ'գտնուէր, կարևորութիւն չուզեր տալ գործին և Տնօրէն Խորհուրդը ինչո՞ւ արժանեւոր դատէ նկատողութեան առնել միմիայն լուսարարապետի կողմէ տրուած բողոքագիրը, արդեօք անո՞ր համար, որ Մանավեանի վրայ կ'կասկածի Թէ Պոլսոյ Թերթերուն մէջ վանքի նկատմամբ յօդուածներ գրող ու տեղեկութիւններ հաղորդող ըլլայ, բայց ենթադրելով որ նոյն իսկ ստոյգ ըլլան իր կասկածներն, իրաւունք ունենալ կ'կարծէ առանց քննութեան վճիռ արձակելու. այս տեսակ անհեթեթութիւններ միշտ եկեղեցականներէ սպասելու է և զարմանալի ոչինչ կայ. ասոր մէջ, քանի որ Մանավեանի ամենամեծ յանցանքը, նկատուած պէտք է ըլլայ Թերթերու մէջ յօդուածներ գրելուն կասկածանքը:

ՄԱՆԿՈՒՆԻ Սրբազան Թէ և խոստացած էր Երուսաղէմէ դարձին քաղաքս հանդիպիլ և Թերեւս քանի մ'օր ալ մնալ, բայց կ'երևի պատճառներ ունէր իզմիր չելնելու. իզմիրցոց ունեցած այս կորուստին պատճառ ըլլալ կը Թուին Մանկունի Սրբազանին գոյքերը, որոնք ինչպէս կ'տեղեկանանք Երուսաղէմէ, բաւական մեծ կակ Թիւ ու բանակութիւն մը կ'կազմեն եղբր, և որոնք արգելք եղած պիտի ըլլան Մանկունի Սրբազանի նախապէս յայտնած փափաքին:

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ԵՒ ՄԵԿՆՈՒՄ

ՔԱՂԱՔՍ հասան Եւրոպայէ Ազն. Տիկին Զապէլ Ա. Զիլինկերեան իր զստեր և Օր. Աշխէն Բոլառեանհետ, էր և Տիկին Սարգիս Պալապանեան Եգիպտոսէ Քաղաքէս մեկնեցան զէպի Եւրոպա Տէր և Տիկին Ստ. Սեւտիբեան, Ազն. Տիկին Յ. Էլմասեան, Տիար Վահան Ս. Սիմոնեան, Տիար Յ. Համբարձումեան և Տ. Գաղազեան, Դէպի Գ. Պոլիս Պաղտատի Օամ. դրամատան Տնօրէն Տիար Զարեհ Մերկերեան:

ՆՈՐ ԹԵՐԹ

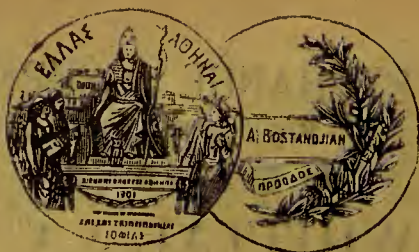
ԱՆՏԵԱՆ շաբաթ օրէն լոյս տեսնել սկսաւ Journal Commercial անուն Ծրնաբէն շաբաթաթերթը, խմբագրութեամբ Ռատոլֆ Մուտատի, ինչպէս իր անունէն կ'երեւի յիշեալ Թերթը նպատակ պիտի ունենայ զբաղիլ առեւտրական նիւթերով միայն, կարելի եղածին չափ օգտակար և այլազան տեղեկութիւններ պարունակելով վաճառականութեան վրայ Այս տեսակ գուռ վաճառականական Թերթի մը պէտքը զգալի եղած էր արդէն քաղաքիս համար Մեր նորհաւորութիւնները մեր մեծարոյ պաշտօնակցին, յարատեւութիւն և յաջողութիւն կ'մաղթենք իրեն:

ՆՈՒՐԱՏՈՒՆԹԻՒՆԷ

ԱԶԳ. Հիւանդանոցի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են. — Տիկին Յ. Ս. Իփլիբեան 1 զանուկ, Տիկ. Ս. Սպարթալի 1ու կէս օրս օրամուրի տերեւ և ծաղիկ, Տիար Ա. Թէրզեան հիւանդներու գործածելի զանազան պիտոյքներ 10 կտոր:

Խմբագիր-Տնօրէն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

✱ Տպագրութիւն Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ ՈՐԴԻ

Médaille d'Or de l'Exposition d'Athènes 1903

ՈՎԱՆՈՑՆԵՐ ԶԱՌԱՆ ԱՐԹԻԻ ԷՔԼԷՐ

Ի ցոյց դրած է կանանց հա-
մար, գոյնզգոյն, զիմացկուն
ու ճաշակաւոր հովանոցներու
հիմնադր զանազանութիւն մը,
հովանոցներ՝ սրանց շքեղու-
թիւնը ու կառարելութիւնը
ԿԸ ԳԵՐԱԶԱՆՑԵՆ նոյն իսկ
ԵՐՈՊԵՈՅ ՄԷՋ ՊԱՏՐԱՍ-
ՏՈՒԱԾՆԵՐԸ:

ԵՎԷՔ ԱՆԿԱՄ ՄԷ ՏԵՍՆԵԼՈՒ

ու վատահ եղիք ԹԷ նոյն իսկ
ձեր ամենէն զմուտարահաները
պիտի գահանան ամէն աեսա-
կէաներով, — ՆԵՐՔԱՐԻՆ,
ՆՈՐՈՒՐԻՆ, ԱԺԼՈՒՔԻՆ:

ԷՔԼԷՐԻ
մօտ պիտի գտնէք նոյնպէս,
Հովահարներ որոնք զիս վեր-
ջերս ստացած է, Պայուսակ-
ներ, Հեռագիրտակներ, Չեղի
կողովներ, Գաւազաններ, գար-
դարանքի առարկաներ են. են.

Գաւազի գնացիւրուն հաւար

ԷՔԼԷՐ, ինչ հասցէն՝

ՅԱԿՈԲ ՊՈՍԹԱՆՃԵԱՆ

Եւջենիկի փողոց — Է. Զ. Մ. Է. Բ.

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

FIRE LIFE

A. D 1720

C. WHITTAL & CO

GENERAL AGENTS

Smyrna

ՌՈՅԱԼ ԵՔՉԵՆՑ

ԱՄԵՆԱՀԻՆ և ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԴ ԵՆԴՐԱԿԱՆ
ԾՊԱՀՈՎԱԴՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ և ԿԵՆԱՅ

Հիմնեալ 1720 ին Ի ԼՕՆՏՈՆ

Գոյր Ընկերութեան 5,000,000 Անգլ. ֆլին: Վճարեալ ապր
հովազ բեալներու 1720 և 42,000,000 Անգլ. ֆլին:

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻԻՂ

Ռոյալ Էքճենս Անգլիական Ընկերութեան կ'ապահովարէ հրդեհ
մէ ամեն ետեալի կալուածք, կարասիք և Ապրանք նպաստաւոր պայմ
մաներով:

Ընկերութեան սկսուցն է փաստաց. անմիջական և արդար հաստատու
երկու տարուան կամ աւելի ապահովագրութեանց համար յատուկ
զեղչ յը կ'տրուի:

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻԻՂ

Ընկերութեան ամենանպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովարէ

0 Ամբողջ կեանքի տնտեսութեան վրայ.

20 Խառն Ապահովագրութիւն

30 " " և՛ կրկին դրամագրութիւն

40 Տղոց օժտի դրամագրութեան և՛ աղ պաշտաններով:

0 Ընկերութեան ապահովագրութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար գիմել բնականոր զործակալն
րու Զմիտնիոյ և շրջակայից ի Ֆրանկաց թող դրամահանակները

ՇԱՐԼ ՈՒԻԹՕԼ և ԸՆԿ.

C. WHITTALL & CO

կամ քննիչ պատուիրակին

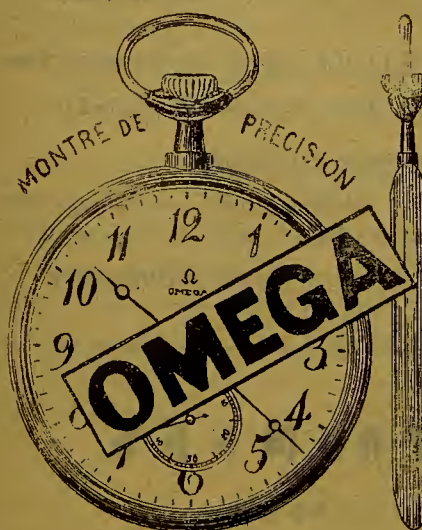
C. O. OSCAM — Կ. ՈՍԿԱՆ

Օ Մ Է Կ Ա

ՏԻԵԶԵՐԱՀՈԶԱԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑԻ

ԵՐՐՈՊԵՈՅ ԱՄԵՆԷՆ ԿԱՐԵՒՈՐԸ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1848ԻՆ

ՕՍԷԿԱ ՈՍԿԻ ԱՐԾԱԹ, ՆԻՔԷԼ, ԳՈԶՊԱՏ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐ

ՕՄԷԿԱ Մեծագոյն արջանակ 1900ի Բարիկի ցուցահանդէսէն:

ՕՍԷԿԱ. — Այս ժամացոյցներու յատկութիւններն են՝

Ճշգրտաշուրթին, տոկունութիւն և հարգութեան դիրին միջոցներ:

ՕՄԷԿԱ Դիւրամատչելի զիններով ծախուած ժամացոյցներու ամենէն սքանչելիներն են:

ՕՄԷԿԱ Ամեն ժարգու գրք-պանին մէջ գտնուելիք միակ ժամացոյցն է այս:

ՕՍԷԿԱ

Անմրցելի, անբաղդատելի միակ ժամացոյցներն են ասոնք:

Դիտել առ միակ ներկայացուցիչն՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

Չուխա - Պէգեպէն Թիւ 2 — Իզմիր

Միեւնոյն վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ. մեծ մքերք՝ մը ուրիշ ամէն տեսակ ժամացոյցներու արանց և կիներ ու համար շրթաներ գոմարեղէններ ինչպէս նաեւ ժամագործներու և ոսկերիչներու յատկ ամէն տեսակ գործիքներ:

Յանձնարարութիւնք փութով և սրատուար կերպով կը կատարուին:

ԼԷ ՍՕՎԷՕՐ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀՐԴԵԶԻ ԴԷՍ

ՊՐԻՆԻՔՍԷԼ ԹԵՐ 35 ՀՕՆԵՐԻ ՈՍԻՍ 35

Դրամագրոյիս	10,000,000
» Վճարուած	2,000,000
» Պահեւս	1,191,000

Եւ ոչ մէկ ընկերութիւն ԼԷ ՍՕՎԷՕՐԻ չափ կրնայ այնքան նպաստ կատար պայմաններով ապահովագրել Տան, Կարասի, Ապրանք եւն.:

ՎՆԱՍՈՒՑ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԸ ԱՆՍԻՋԱԿԱՆ

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել ընդի գործախառնութեան գրասենեակներն Շիշեմիշէր Աւստրիական Աւտոմոբիլային Վրայ:

ՏԻՐԱՆ ԳՍԱՊԱՐԵԱՆ

ՈՒԹԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Յ . Գ . ՄՐՄԱՐԵԱՆԻ

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՀՐԴԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՍՏՈՒԵՐԲ ՀԻՆ ԴԷՄԲԵՐՈՒ — Տասնեակ մը պատմական կարեւոր զէմքերու վրայ բանասիրական ու ժամանակագրական գրուած մը՝ աշխարհայտաւ կրու և շարագրական ոճով, որ կրնայ նաեւ գործածուիլ զպրօցնելու մէջ իբրեւ դասագիրք աշխարհագրութեան զին 5 զրշ:

ՀԻՆ ՅՐԵՐ ԵՒ Խ. Գ. ՄԻՍԱԲԵԱՆ. — Միտաբան յշմուտոր գրագէտ - փիլիսոփայի կենսագրութիւնն՝ հանգիստ ժամանակակից պատմական պարագաներով. բանասիրական խնամուած հատոր մը զին 71½ զրշ:

ՏԱՄԱՆԻՒՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐ ԵՒ ՅՈՎՀ. ՊՐՈՒՍԱՑԻ ՏԵՐՈՑԷՆՑ. — Տասն իններորդ դարու Թուրքիայից կրօնական, բարոյական և իմաստասիրական հակ'րճ պատմութիւնն՝ հանգիստ Յովն. Տէրգէնցի կենսագրութեան, որ բարոյական ու կրօնական շինիչ Թեոլոգրոմ լինելու կրօնա - փիլիսոփայական տեսութիւններ աւելի պարտնակէ՝ կարի հետաքրքրական. զին 121½ զրշ:

Կը գտնուին Կ. Պօլիսի բոլոր գրադատներուն, Բերա՝ Վոյսի և հեղինակին թով 30 հատէ աւելի խնդրողներու (կանխիկ) իրլլայ 30 Օ զեղշ գրել առ այս հեղինակին հասցէին Կ. Պօլիս Չագագերլար Գըլընեա՝ գրատունը:

NATIONAL UNION SOCIETY LTD.

ՈՐՈՒ ԳՈՐԾԸ ՓՈՒԱՆՑՈՒԱԾ ՈՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԱԾ Է
PHOENIX ASSURANCE COMP. LTD. Է

ԼՈՆՏՈՆ ԷՍՏՈՆՍՏՈՒԱԾ 1782 ԻՆ.

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԻ ԵՒ ՊԱՀԵՍՑ	Անգլ. Ոսկի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՈՑԹ	4,500,000
ՄԻՆՉԵՒ ԱՅՍՕՐ ՎՃԱՐՈՒԱԾ ՎՆԱՍ	1,500,000
ՆԵՐՈՒ ՓՈՒԱՐԷՆԸ ԱԻԵԼԻ ԲԱՆ	30,000,000

Հանրածանօթ այս բնկերութիւնը 1893ին միակ POLICE
մը ստորագրեց 3,474,030 անգլ. ոսկիի համար եւ իբր ա-
պահովագրիս ստացաւ Անգլ. ոսկի 33,821, ինչ որ միակ
POLICEով մը կնիւած ապահովագրութիւններու մէջ ան-
նախընթաց պարագայ մըն է.

Այս բնկերութիւնը ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՍ կ'ապահովագրէ ամեն
սեռակ շէնքեր, ապրանք, կարասիք եւն. նպաստաւոր
պայմաններով.

ԸՆԴՀ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻԶԻ ԻԶՄԻՐԻ
Լ. ԵՒ Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

ԷՆԹԷՐՆԱՍԻՕՆԱԼ

(L'Internationale)

ՄՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՏԻՒՍԷԼՏՐՓ

Ընկերութիւնս ծովային արկածներու դէմ ապահովագրութիւններ
կ'ընդունի, ամեն տեսակ ապրանքներու վրայ, խիստ նպաստաւոր գինե-
րով և պայմաններով:

Իօմիրի ընդհ. ներկայացուցիչը

Լ. ԵՒ Լ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

Լօնալ Կոստանդ Բիւրոսեան Թիւ 11, 12, 13:

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ

Աորահեկար կալի մեքենայ

Միևուս անուն սոյն մեքենան որ շարս տարիներէ ի վեր իզմիրի շրջակայքը մեծ ընդունելութեամբ գործածուելու վրայ էր, վերջերս Կայս. կառավարութեան գնահատմանը և անոր հնարիչը վարպետ Մինաս Ծատուրեան տասնեւհինգ տարուան մենաշնորհի տրժանացած է:

Միևուս մեքենայի շնորհիւ սկսուած է արդէն իսկ մէկ կողմ նետուիլ նահապետական կարգ մը յամրաքալլ գործիներ և այժմ մեծ յաջողութեամբ միայն երկու ձիով կարելի է կամեել ցորենի, գարիի, փակլայի, վարձակի ևլն. կալեր հասի. յարդի. նպատակայարմարութեամբ և որ ի վեր է բան գամենայն ժպլանակի 800/0 հիանալի խնայողութեամբ և նպատատոր տարբերութեամբ

Միևուս մեքենան բոլորովին երկաթէ և պողպատէ շինուած ըլլալուն 40—50 տարիներու գործածութեամբ ալ որ և է խանդարում չունենալը. ձիու մը վրայ բեռնելով ուզուած տեղը փոխադրելի ըլլալը ու գինը 7¹/₂ լիւրա ըլլալով էն համեստ երկրագործին ալ մատչելի ըլլալը ուշադրութեան արժանի կէտեր են:

Անձամբ կամ նամակով գնել ուզողներ և կամ իրենց բաղաքին մէջ ինկուս մեքենային գործակալ կամ մենավաճառը ըլլալ ուզողներ կրնան զիմեւ ստորեւ նշանակուած հասցէին ուրկէ ամէն տեսակ տեղեկութիւններ ճրիաքար կը տրուին:

Հասցէ.— ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Մարբուսնիլար - ԻՉՄԻՐ

ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ԱՅԼ ՋԲԱՂՈՒՄՆԵՐԸ

ՎԱՃԱՍՈՒԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ —

1.— Շրջակայիներէն իզմիրը ծախուելու համար զրկուած որ և է տպրանքներու վաճառումը կ'ստանանէ:

2.— Իզմիրէն կը հայթայթէ շրջականերուն համար ժալիֆաթուրայի քաղմիրի, գերձանի. խուրտալաթի, երկաթեղէն գործիներու, պահարիէի ևայլն ապրանքներ. Նմոյշի, թիւի, կամ բացատրութեան վրայ:

3.— Վաճառատանց պաշտօնեաներ կը հայթայթէ:

ՈՒՍՐԻՑԻՉՆԵՐՈՒՆ —

4.— Բոլոր հայ վարժարաններուն համար ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ կը հայթայթէ: Վերջին երկու յօդուածներուն համեմատ պաշտօն ստանանել ուզողներ այժմէն իսկ իրենց անունները արձանագրել տան, արձանագրութեան և թղթակցութեան համար ¹/₂ մէծիտ միայն վճարելով:

GRANDS MAGASINS

DE LA RUE FRANQUE — SMYRNE.

P. XENOPOULO & C.

ՍԵՐ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՔ ՖՐԱՆԿԱՑ ԹԱՂԻ
Ք. ՔՆՈՓՈՒԼՈ & Ը

Տոշատիրութիւն

ԳԱՐՆԱՆ ԵՒ ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐՈՒՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՁԱՐԱԹԱԹԵՐԹ	ՁԱՐԱԹԱԹԵՐԹ ԵՒ ԵՌԱՄՍԵԱՅ	ԵՌԱՄՍԵԱՅ
ՏԱՐԵԿԱՆ 50Դ. 123.	ՏԱՐԵԿԱՆ 65 Դ. 153.	ՏԱՐԵԿԱՆ 20Դ. 43.50
ՎԵՑԱՄՍ. 25Դ. 63.	ՎԵՑԱՄՍ. 35 Դ. 83.	ՎԵՑԱՄՍ.
ՀԱՏԸ 40 ՓԱՐԱ		ՀԱՏԸ 5 ԴՐԵ.

Հասցէ՝

م. ماموريان مخدومي — از مير

آر. وليان مامول. غزتهسى صاحب امتياز ومدير مسئولی

M. Mamourian Fils — Smyrne

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻՒՈՎ

ԵՂԻՇԷ ԵՊ. ԴՈՒՐԵԱՆ

Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ

Կ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Ա. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Յ. ԱԼՓԻԱՐ

Վայելչաւեր Կիները

ՈՐՈՆՔ ԿՈՒՋԵՆ ՊԱՀՊԱՆԵԼ

ԻՐԵՆՑ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԵՏՔ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԳՈՐԾԱՍԵՆ

ՃԶՄԱՐԻՏ

ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ

ԿԼԻՍԷՐԻՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

ՈՒՏԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱԼ ՇԵՏԵՒԵԼ ՏՈՂԵՐԸ

ԿՆՈՋ ՄԵԼ ԳԵՂԱՑՑԿՈՒԹՅՈՒՆԸ կատարեալ ըլլալը առանց գոյնի վարդու
Թեան. Բոլոր այն տիկինները որոնք հոգը ունին այս Սանկագին ձիւրքերը անկո-
րուստ պահելու, պէտք է բացարձակապէս մերժեն գործածութիւնը այն աժանագին
արտադրութիւններու որոնք շունդալից ունենան ծախու կ'հանուին. Գործածուած
նախնական նիւթերուն. ստորին տեսակէ ըլլալն է որ ներքին կ'ընէ այդքան
աժան ծախել զանոնք. Այս պատճառաւ նուազ ստորին տեսակները պատրաստուած
են մեղրամոմով կամ օճառով, որոնք օդին մէջ կ'չորնան, և միւս տեսակները աւե-
լի վտանգաւոր մօրթին համար. կ'պարունակեն այն տեսակ ճարպեր որոնք կ'ծժռին
և քիչ առնէն առաջ կ'բերեն անդարմանելի կարմրութիւններ և խորշոներ:

Միայն ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆԸ հնարուած 1860ին, զուտ նշայի կլիսէթով բաղադ-
րուած՝ առանց ո՛ր և է նիւթի իրապէս առողջապահական արտադրութիւն մըն է.
բովանդակ աշխարհի մէջ բոլոր վայելչաւեր կ'ընէին ընդունուած է և նոյն իսկ
իւր անհուն յաջողութեան պատճառաւ է որ բազմաթիւ կեդծ նմանութիւններ երե-
ւան կ'ենլեն ամէն օր:

1900ի Տիեզերական Արուեստահանդէսին մէջ արժանացած է Ոսկի Միաւալի,
հարկէ ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆի գինը աւելի բարձր է կեղծ պատրաստութիւններու
գինէն և ստոր պատճառը իսկապէս իր նախնական նիւթերուն ազնիւ տեսակէ ըլլալն
է, որովհետեւ բոլոր ծախողները կ'առնուին թէ հակառակ անոր համեմատաբար
բարձր գնոյն՝ նուազ կ'շահին նմանորինակ ուրիշ տեսակներու վրայ:

Բնա մի վարտմանը ուրեմն պահանջել ճշմարիտ ՔՐԷՄ ՍԻՄՈՆը, միշտ լսել ու
շարժուիլ ընելով վերին վաճառանիշը և յաւելի երիտասարդ, ու Թարմ պիտի
մնաք, մինչդեռ ձեր զրացուցիները պիտի պառուանն՝ ցաւելով իրենց սխալ խնայա-
սիրութեան վրայ: